

Transformacijom do kontinuiteta splitskih lazareta

Vulić, Nikola

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

University of Split, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy / Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:123:322290>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**

Repository / Repozitorij:

[FCEAG Repository - Repository of the Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy, University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije
u Splitu

DIPLOMSKI RAD

2014/2015

STUDENT
Nikola Vulić

MENTOR
prof.art.mr.sc. Emil Šverko, dipl. ing. arh

KOMENTOR
doc. Saša Begović, dipl. ing. arh

siječnja 2015. godine

TRANSFORMACIJOM DO KONTINUITETA SPLITSKIH LAZARETA

**1. URBANI KONTINUITET TRANSFORMACIJE
JAVNIH SADRŽAJA U GRADU**

- Pregled povijesti splitske Rive
- Povijest splitskih lazareta
- Izabrani primjeri intervencija u javnom prostoru

2. KONCEPT

- Slike lokacije
- Koncept
- Opis

3. PROJEKT

- Situacija 1:1000
- Situacija 1:500
- Tlocrt podrum 1:200
- Tlocrt prizemlje 1:200
- Tlocrt 1.kat 1:200
- Tlocrt 2.kat 1:200
- Tlocrt 3.kat 1:200
- Tlocrt krova 1:200
- Presjek A-A 1:200
- Presjek B-B 1:200
- Presjek C-C 1:200
- Presjek B-B 1:200
- Sjeverna fasada 1:200
- Južna fasada 1:200
- Istočna fasada 1:200
- Zapadna fasada 1:200
- Detalj 1:50 / 1:10
- Iskaz površina

4. Perspektivni prikazi

- Aksonometrija
- Renderi

Urbani kontinuitet transformacije javnih sadržaja u gradu

Pregled povijesti splitske Rive¹

U razvoju Splita obalni je pojas imao važnu ulogu. Povijesna se jezgra grada smjestila s južne strane splitskog poluotoka i do 19. stoljeća grad je koristio samo najsjeverniji dio, obalnog pojasa, zaljeva Gradske luke. Zapadni i istočni dio obale počinju se koristiti tek u drugoj polovici 19. stoljeća.

O Splitu prije nastanka Dioklecijanove palače ne zna se gotovo ništa. Na Peutingerovoj karti rađenoj u srednjem vijeku, na temelju starije rimske karte s početka 1. st. poslije Krista, splitska luka uopće nije zabilježena. Na mjestu današnjeg Splita nema još Palače, već samo naselje Spalatum. U to vrijeme more je prekrivalo čitavu površinu današnjeg Trga preporoda. Nizovi litica formirali su na sjevernoj strani prirodne splitske luke rtove, među kojima su bile uvalice.

Okolo 300. godine poslije Krista rimski car Dioklecijan gradi ovdje palaču i u njoj boravi nakon povlačenja s prijestolja (od 305. do smrti 316.). Istraživanja iz 2006–07. otkrila su ostatke drvenih pristaništa i kamenih gatova luke preddioklecijanovskoga *Spalatum* kao i dijelove monumentalne Dioklecijanove obale. Tragovi pristaništa govore o važnosti koju je u to vrijeme ovaj prostor imao u gospodarskom smislu. Bogato rastvorena fasada rezidencijalne etaže palače, koja se sastojala se od 42 polukružna otvora i tri trodijelna otvora, pružala je prekrasan pogled na more i otoke. Južnu fasadu su s obje strane flankirale dvije dvokatne kule s četverostrešnim krovom. Poslije smrti cara Dioklecijana njegova se palača postupno pretvara u grad.

Polovicom 10. st. počinje intenzivnije širenje grada izvan zidna Palače prema zapadu. Već u 11. st. Split je najmoćniji i najbogatiji grad na našoj obali. U 12. stoljeću splitska luka već je toliko razvijena da je smatrana najpovoljnijom lukom ugarsko-hrvatskog kraljevstva, a Split se razvija u trgovačko središte ovog dijela Jadrana.

Krajem 14. ili početkom 15. st. obala ispred nekadašnje Dioklecijanove palače utvrđena je s obje strane. Splitska luka (Sv. Nikole) bila je u jako lošem stanju. U to je vrijeme pored antičkog gata i lukobrana postojao još jedan gat koji se nalazio ispred Vrata od grota (južna vrata Palače). Prostor na obali pred Palačom bio je nasut i tu je izgrađena nova obala koja se protezala do jugozapadne ugaone kule.

Jedan od prvih poznatih građevinskih zahvata važnih za razvitak obale pred srednjovjekovnim Splitom, jest izgradnja zida sa istočne i zapadne strane luke. Grad je bio povezan s obalom dvama vratima, Vrata od grota i Porta arsana. Porta arsana su bila na istočnom zidu luke (izvan palače), a naziv arsana upućuje na vezu s brodogradnjom, dok su Morska vrata bila smještena na zapadnom zidu srednjovjekovne luke.

U 14. stoljeću, potpadanjem grada pod vlast Mletačke Republike, sa zapadne je strane na samoj obali izgrađen kaštel. Istočno uz Kaštel bila su Porta marina s obrambenim dvorištem s unutrašnje i vanjske strane. Bila su od izuzetne važnosti za grad jer je kroz njih morala proći sva trgovačka roba koja je dolazila i odlazila iz Splita. Pod južnim zidom Palače izgrađene su manje prizemnice s krovom na jednu ili dvije vode, koje su kasnije prema potrebi rušene ili nadograđivane.

Splitska je luka u 16. st. vrlo zapuštena, zasuta, a njezini gatovi skoro uništeni. Krajem 16. stoljeća, u doba mira između Mlečana i Turaka razvija se međusobna trgovina i Split postaje raskrižje trgovačkih putova. U to su doba na istočnom dijelu tadašnje obale sagrađeni Lazareti za raskušivanje robe iz turskih krajeva prije ukrcaja na brodove za Veneciju.

¹ Pregled povijesti splitske Rive sažet je prema radu V. Duplančića: Obalni pojas grada Splita u urbanističkim planovima, projektima i studijama u razdoblju od 1914. do 1941. godine objavljenom u časopisu Prostor, vol.12 no.1(27), Zagreb 2014., str. 111-120 i radu G. Borčića: Kratka povijest splitske rive objavljenom u Vijencu, br. 213, Zagreb 2002.

Početak 17. stoljeća trgovina se naglo razvija pa se Lazareti proširuju čak tri puta do naglog prekida u doba Kandijskog rata (1645.-1669.), kada je grad utvrđen, a trgovina naglo opada. Razdoblje stagnacije potrajalo je sve do pada Mletačke Republike.

Početak 19. stoljeća Split potpada pod kratkotrajnu francusku vladavinu (1806.-1813.), koja je, znatno promijenila izgled grada i započela buduću izgradnju cjelokupnoga obalnog pojasa Gradske luke. Naime, vojni upravitelj maršal Auguste Marmont poduzima velike komunalne zahvate u gradu te ruši mletački kaštel na obali. Materijal dobiven rušenjem kaštela poslužio je za nasipanje nove obale prema zapadu. Tim je pothvatom obalni pojas grada udvostručen i formirana je u punoj dužini buduća splitska riva.

Prvobitna ideja Maršala Marmonta bila je da sve kuće na novo nasutoj obali budu u istoj liniji u pravcu pročelja Palače, a njihova pročelja sva u istom slogu. Do realizacije te zamisli nije došlo zbog toga što vlasnici terena nisu bili u mogućnosti financirati tako luksuzne kuće. Tražili su jednostavnije i jeftinije projekte. Do 1831. sagrađene su na obali tek tri nove kuće po reduciranom Mazzolijevom projektu.

Za vrijeme autonomaske uprave, na čelu s Antonijem Bajamontijem, ponovo započinje razdoblje snažnog zamaha u izgradnji i komunalnom uređenju grada. U ovom je razdoblju splitski Lazaret i dalje životario kao raskužilište robe koja je dolazila iz Bosne. Veliki gat (Mletački), još uvijek je služio funkciji. Od 1861. do 1862. trajali su radovi na proširenju njegove južne polovice, da bi daljnjim proširenjem dobio današnji oblik. Od ovog gata pa uz južne zidine bivšeg Lazareta nije bilo prolaza ni pristana, dok nije 1857-1859. srušen velik dio tzv. Kapucinskih zidina i nasuta široka obala na spomenutom potezu.

U ovom razdoblju obnovljena je ideja rušenja kućica ispred južnog pročelja Dioklecijanove palače. Ovo je rušenje naložio još 1807. maršal Marmont, a vlasnici su ga uspjeli odložiti sve do odlaska francuza te do njega nije ni došlo. Obnova ideje pokreće raspravu koja je formirala dva oprečna mišljenja: jedini su bili za to da se kućice ruše i zamijene novima, a drugi da se poslije njihova rušenja ne grade nove. Zbog nedostatka novca za otkup starih kuća, stalne potrebe za trgovinama na obali i straha od monotonije golih zidova Palače, prevladalo je prvo mišljenje. U narednom periodu dio ovih kuća je obnovljen, a dio porušen i na njihovom mjestu su izgrađene nove.

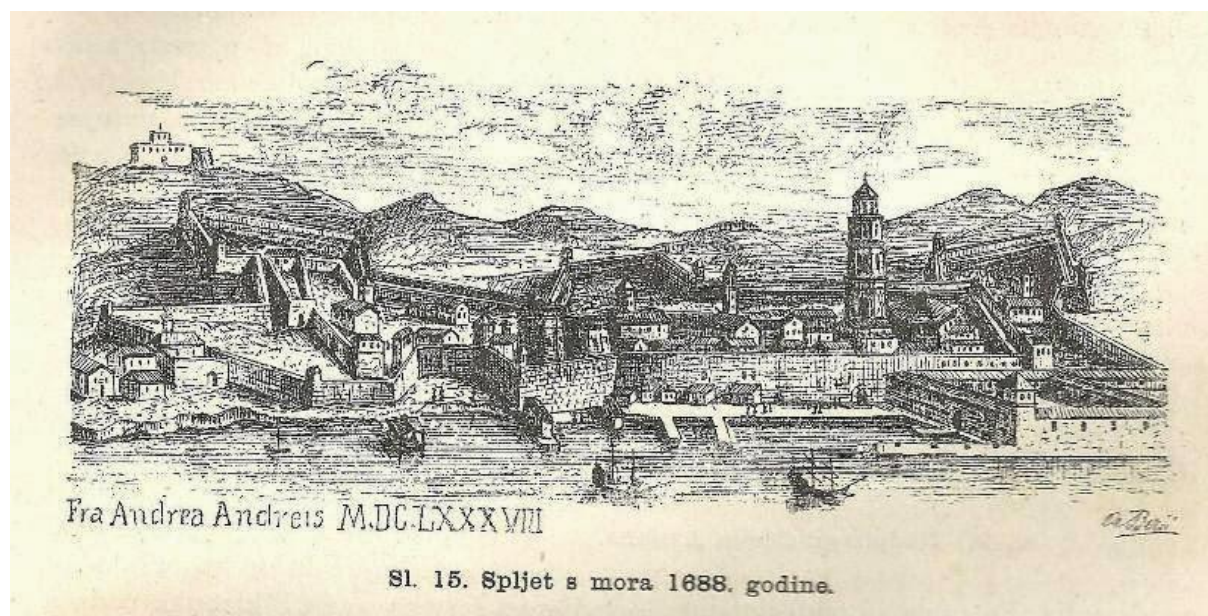
Sredinom 19. stoljeća proširen je dio obale koju su sagradili Francuzi i formirana je ukupna širina buduće Stare obale, koja nije promijenjena sve do 1953./54.

Antonio Bajamonti 1859. predlaže izgradnju novog kazališta. Kako je poslije rušenja Komunalnog kazališta na Gospodskom trgu, osim provizornih (npr. Veseljkovićevo u Lazaretu) grad bio bez stalnog kazalište već je ranije postojala ideja o gradnji. Za lokaciju je bio odabran zapušteni Marmontov perivoj, no Bajamonti predlaže izgradnju novog kazališta nešto sjevernije. Otkupljuje teren i na njemu započinje gradnju. Na zgradu kazališta trebale su se prisloniti dvije duge zgrade projektirane u neorenesansnom slogu. Tako bi se s tri strane oblikovao zatvoreni trg s trjemovima uokolo, otvoren samo prema moru. Razmišljalo se i o natkrivanju cjelokupnog trga staklenim krovom. U razdoblju od 1863-1867. bilo je izgrađeno samo zapadno krilo Prokurativa.

Nešto ranije 1855., na zapadnoj strani Rive, na Šperunu Bajamonti gradi četverokatnu palaču, kasnije poznatu i kao kuća Dešković. Sagrađena je u ravni s crkvom Sv. Frane, a u sjecištu osovina Prokurativa i Palače Bajamonti podignuta je monumentalna fontana kao spomen na obnovu Dioklecijanovog vodovoda 1880.

Godine 1882. na općinskim izborima pobijedila je Hrvatska narodna stranka. Za vrijeme gradonačelnika Gaje Bulata nastavlja se komunalna izgradnja grada.

Na jugozapadnom uglu nekadašnjeg lazareta, gdje su nekoć bili zatvori, izgrađena je zgrada Lučkog poglavarstva, tada dvokatnica s mansardom i kupolom nad uglovnim dijelom. Projektirao ju je nadmjernik Rupčić. S njezine

istočne strane 1904. dozidana je neoklasicistička trokatnica, a na mjestu ranije porušenog skladišta soli 1905. sagrađena je trokatna neorenesansna zgrada Režije duhana. Preostali dio Lazareta, uz manje pregradnje, uklapao se tijekom vremena u razne gradske funkcije.

Prema sačuvanim fotografijama iz šezdesetih godina 19. st. poznato je da stara obala još nije bila popločana, osim ruba do mora i uz zgrade. A oko 1890. čitavom njezinom dužinom zasađena su dva reda stabala dudu (murvi). Već 1911. i 1912. predlaže se uklanjanje tih stabala i sađenje palmi, što će biti izvedeno nešto kasnije.

Veći dio istočnog krila Prokurativa podignut je 1910-1911. Početkom 1902. pristupilo se zidanju zvonika crkve Sv. Frane, a četiri godine kasnije odlučeno je da se na mjestu stare zgrade samostana gradi nova.

Godine 1877. započinje željeznički promet u gradu Splitu. Prethodilo mu je izvođenje željezničkog usjeka koji je u gradski prostor unio neizbrisiv trag, prisutan i danas, te definirao istočnu stranu Gradske luke. Radi povećanja površine pristaništa izgrađena su dva nova gata: Pristan sv. Petra (izgrađen 1893. godine) i Pristan sv. Dujma (izgrađen 1911. godine).

1862. godine prvi put se javlja ideja smještanja nove trgovačke luke u Poljudski zaljev.

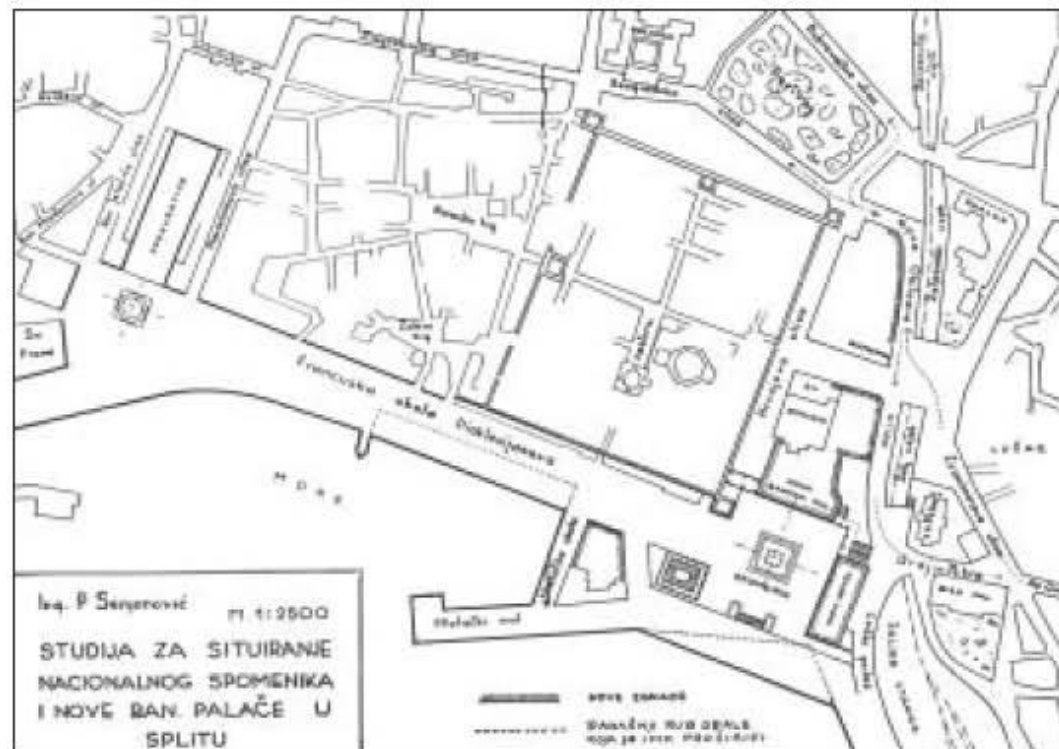
Godine 1914. grupa inženjera predvođena ing. Petrom Senjanovićem, izradila je Plan grada Splita. Planirana je izgradnja cijele Gradske luke i znatno proširenje Marjanske obale.

1923. godine raspisan je međunarodni natječaj, nakon kojega je daljnja razrada plana povjerena arhitektu Werneru Schürmannu, koji 1925. dovršava konačni regulacijski plan Splita. Ovaj je plan Splita zadao smjernice razvoja obalnoga pojasa. Za razliku od plana iz 1914., ovim je planom, Zapadna obala namijenjena reprezentativnoj stambenoj izgradnji s predviđenom šetnicom uz more. Nova teretna luka je predviđena na sjevernoj strani splitskog poluotoka, a trebala je rasteretiti Gradsku luku od servisnih sadržaja i njen obalni pojas iskoristiti u reprezentativne svrhe.

Tih se godina dosta polemiziralo o hotelskoj izgradnji u Gradskoj luci, od koje je zaživjela jedino ideja izgradnje hotela "Ambasador" na Marjanskoj obali. Tada je u predjelu uz Sustjepan, na zapadnom kraju Gradske luke, smješten sportski centar sa sportskom lučicom, stadionom te igralištima za nogomet i tenis.

Osnutkom Primorske Banovine 1929., zbog povećanja upravnog aparata javila se potreba izgradnje zgrade Banske palače. Za tu je svrhu predviđena lokacija nekadašnjih Lazareta ispred Dioklecijanove palače. Prije raspisivanja natječaja lokalne su vlasti konzultirale tada uvaženog autoriteta struke, arhitekta Plečnika, u pogledu predviđene lokacije Banske palače. Plečnik je tada izradio prijedlog regulacije i uređenja cijele Stare obale, s novo predviđenom izgradnjom hotela i zgrade Banovine. Projektom je Francuska obala dvostruko proširena i na njoj je predviđena izgradnja longitudinalne zgrade hotela ispred postojećih objekata na obali. Na mjestu postojeće zgrade Lučke kapetanije, koja je po ovom prijedlogu trebala biti srušena, predviđen je manji hotel, na istom pravcu kao i onaj na Francuskoj obali, dok je istočno od njega projektirana zgrada Banske palače. Projekt je zanimljiv po svome pristupu oblikovanja u tipičnoj maniri Plečnikova vokabulara i ujedno je jedina poznata Plečnikova arhitektonska intervencija u Splitu.

Natječaj za Bansku palaču, koji je bio raspisan sljedeće, 1930. godine, nije donio prihvatljivo rješenje, kao ni kasnije predloženi zajednički projekt članova žirija, kipara Ivana Meštrovića i arhitekta Drage Iblera. Za regulaciju i planiranje obalnog pojasa interesantna je studija za smještanje Nacionalnog spomenika i nove Banovinske palače u Splitu iz 1935. godine, koju je izradio ing. Petar Senjanović uz suradnju arhitekta Josipa Pičmana. Ova je ideja slijedila rješenje obale pred Dioklecijanovom palačom dr. Josipa Smodlake. Studija je nastala kao reakcija na

aktualizirano pitanje izgradnje Banske palače 1934. godine. Tada je odlučeno da će se zgrada smjestiti u produžetku zgrade Direkcije pomorskog saobraćaja na Mletačkoj obali te zagrebački arhitekt Ante Grgić radi projekt za tu lokaciju. Predloženom je studijom zgrada Banske palače premještena na lokaciju Pazara, istočno od

Dioklecijanove palače, a pred njom je bio planiran prostrani trg s nacionalnim spomenikom koji bi definirao istočni kraj Stare obale. Ta je studija izazvala veliku pozornost u stručnim krugovima, ali do realizacije projekta nije došlo, štoviše Banska palača sagrađena je 1940. na sasvim novoj lokaciji, na Zapadnoj obali.

Arhitekt Kaliterna ponavlja ideju koju je predložio u svojoj idejnoj studiji iz 1919. godine o zatvaranju bazena pred Starom obalom. Ona bi na taj način postala isključivo pješačka, dok bi se kolni promet odvijao preko produženoga Mletačkog pristana i novoizgrađenog gata sa zapadne strane, koji bi bili povezani željeznim pokretnim mostom. Na Zapadnoj i Istočnoj obali predložena je izgradnja niza četverokatnica u obliku meandra koji omogućuje povećanje pročelja prema obali i stvara javne ozelenjene prostore orijentirane prema moru. U prijedlogu je zadržana zamisao iz studije ing. Senjanovića i arh. Pičmana iz 1935. godine o formiranju trga na istočnom dijelu Stare obale s predviđenom novom izgradnjom na području Pazara. Tim je ambicioznim projektom bilo također predviđeno rušenje kućica uz južni zid Dioklecijanove palače i Lučke kapetanije, ali ta studija nije utjecala na daljnju regulaciju gradskoga obalnog pojasa. Naime, početkom travnja 1941. Drugi svjetski rat naglo je prekinuo to burno razdoblje planiranja i izgradnje grada u kojem su bile definirane odrednice gotovo čitavoga obalnog pojasa splitskog poluotoka.

Konačno brisanje splitskih lazareta se desilo nakon Drugog svjetskog rata. Jedna od izlika rušenja građevnog sklopa splitskog lazareta bila je da on priječi pogled s mora na pročelje Dioklecijanove palače (mada je lazaret bio dugačka, ali uglavnom prizemna gradnja, pa je malo smetao tome pogledu). Međutim, slobodan i ozelenjen prostor na položaju nekadašnjeg lazareta nije dugo trajao, jer je ubrzo na tom položaju sagrađena Palača turizma prema projektu Čede Rendića iz 1968. Zgrada je bila zamišljena kao privremeno rješenje, a danas su u tijeku pripremni radovi za njenu obnovu.

2005. godine na natječaju za uređenje rive prvu nagradu je dobio ured 3LHD. Današnje uređenje rive je realizirano po tom natječaju.

Povijest splitskih lazareta²

1. Uvod

Na prijelazu XVI. i XVII. stoljeća položaj Splita u trgovačkoj razmjeni je bio slab, unatoč izuzetnom geografskom položaju. To je uočio trgovac Daniel Rodriga koji je pokrenuo izgradnju građevnog sklopa lazareta u Splitu. Funkcija lazareta bila je dvojaka: trgovačka razmjena i zaštita od prijenosa kužne zaraze. Izgradnja lazareta će Splitu kroz dulji vremenski period omogućiti važnu ulogu u razmjeni robe između Istoka i Zapada.

Velika trgovina koja se odvijala Mediteranom donosila je sa sobom trajnu prijetnju širenja kuge, a o razmjerima opasnosti koju je predstavljala najbolje govori smrtnost od 60 do 90 %. U svrhu sprječavanja širenja zaraze ustanovljena je institucija lazareta, bolnice za izolaciju bolesnika te karantene za trgovce i robu koja je prolazila gradom.

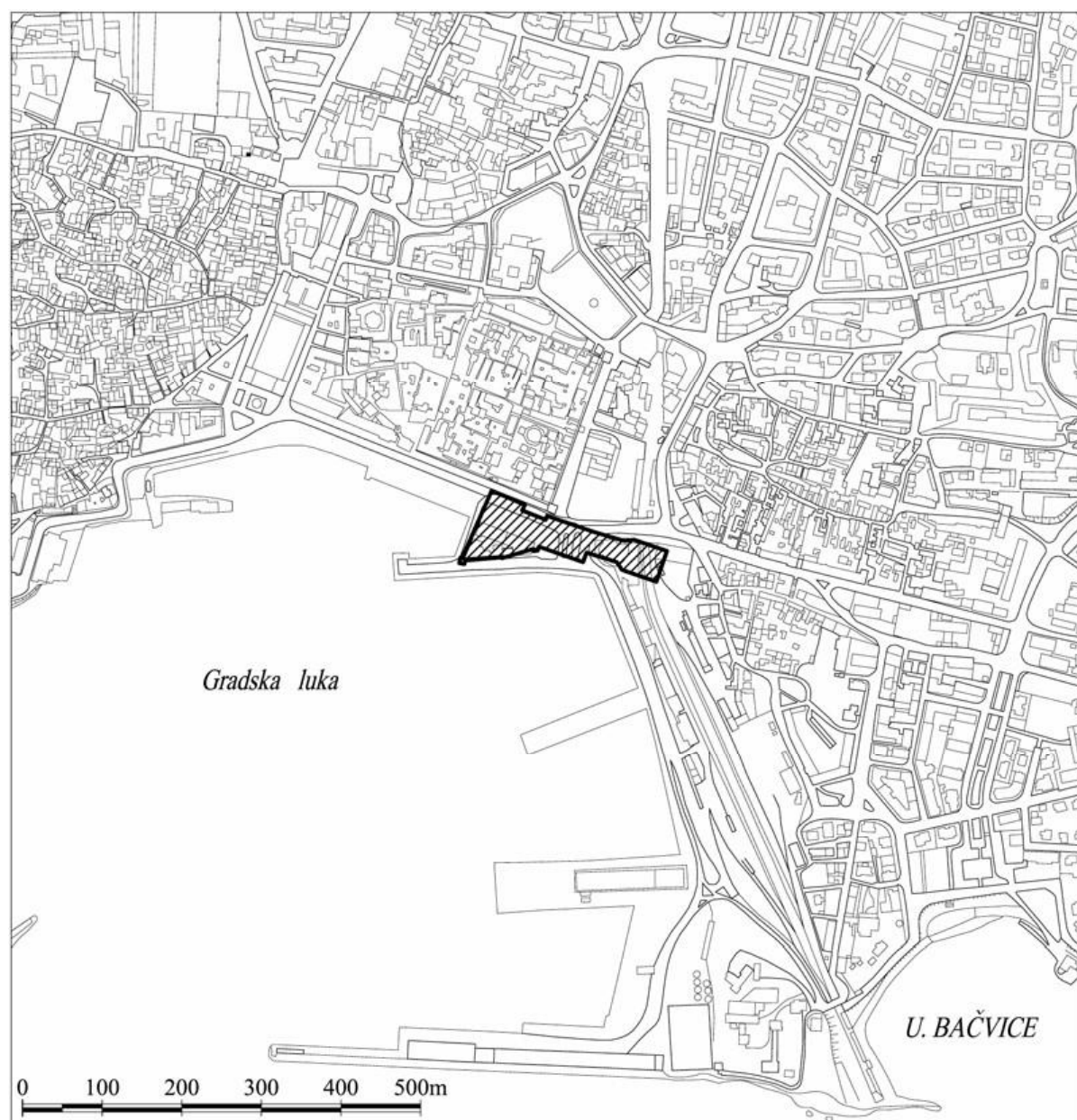
Splitski lazareti su se tijekom stoljeća gradili i nadograđivali, uvijek ograničeni skućenošću prostora u koji su se morali smjestiti. Odabir mjesta gradnje uvjetovali su: položaj i udaljenost lazareta u odnosu na naselje, pogodnosti koje pruža reljef i veličina luke, raspoloživost slobodnog terena... Površine lazareta od približno 10.000 m² u usporedbi s površinom čitavog grada od 100.000m² dovoljno govori o njihovoj važnosti.

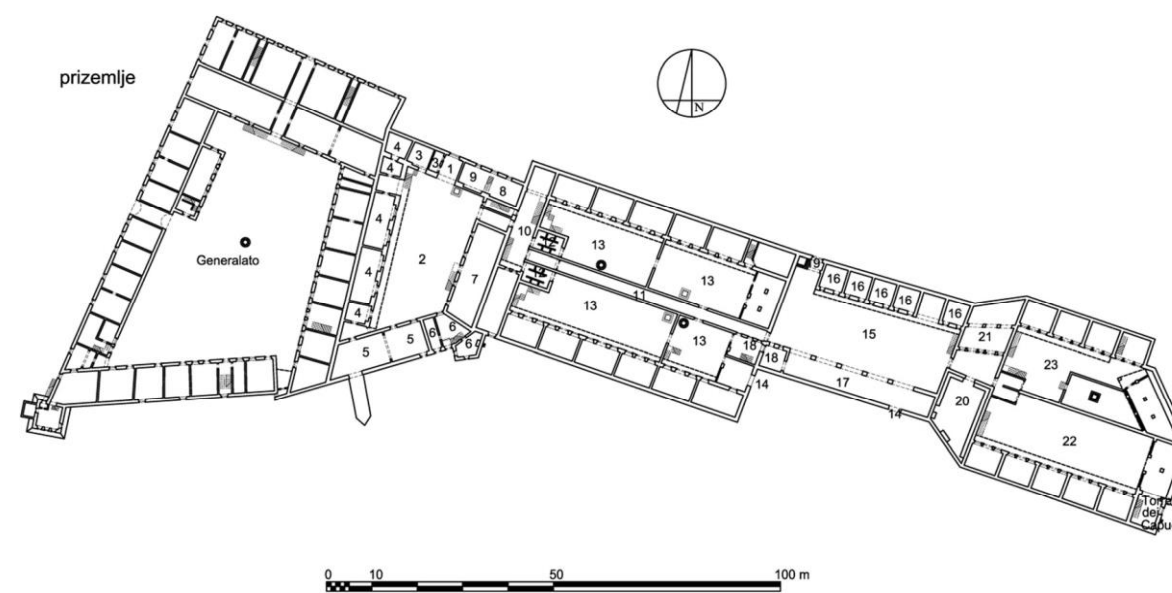
2. Organizacija prostora u lazaretima

Kada je bio najveći, lazaret se sastojao od pet dijelova, odnosno pet većih dvorišta s pripadajućim zgradama. Specifična arhitektura lazareta posljedica je funkcije zaštite od prijenosa kuge, a osobine su joj: zatvorenost zgrada prema vanjskom prostoru, a otvorenost prema unutarnjim dvorištima oko kojih su se nalazile, te maksimalno moguća prostorna izdvojenost od naseljenog područja.

² Pregled povijesti splitskih lazareta sažet je prema magistarskom radu S. Perojević: Split - Izgradnja lazareta, Zagreb, 2002.

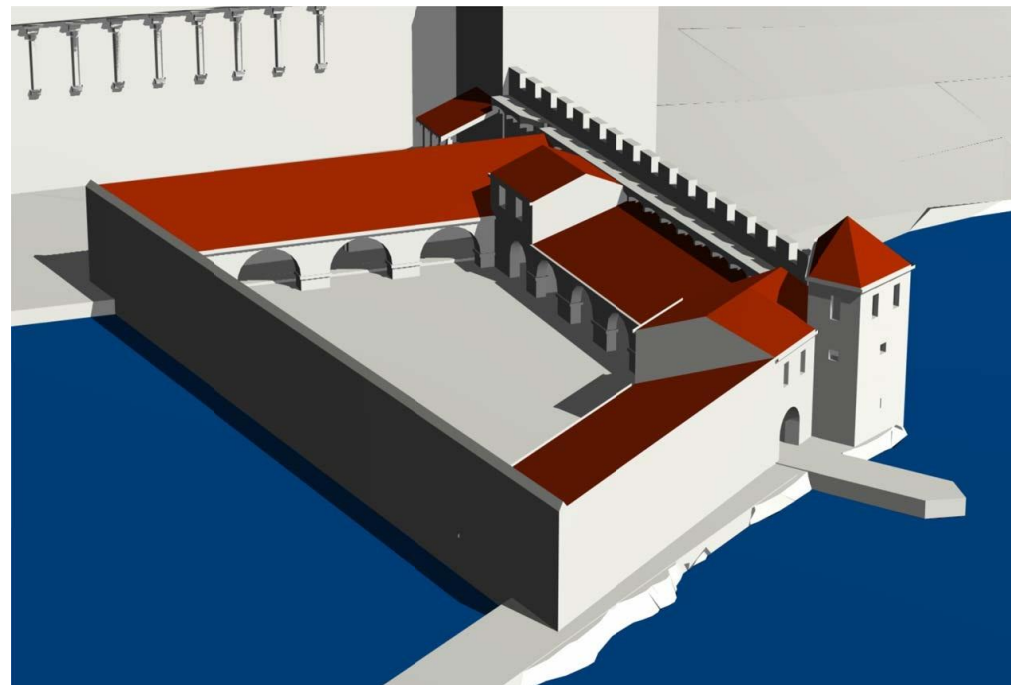

SI 1: Prikaz površine lazareta na današnjem planu Splita u mjerilu 1:10000
autor: S. Perojević, 2001.

SI 2: Rektificirani Andrićev nacrt
autor: S. Perojević, 2001.

- 1 Prilaz u dvorište Carinarnice
- 2 Dvorište
- 3 Štala upravitelja lazareta i prostor straže
- 4 prizemna skladišta opskrbljivača lazareta
- 5 Ured Carinarnice
- 6 Kuća u vlasništvu Marcochio
- 7 Skladište soli nanovo uređeno
- 8 Stan čuvara lazareta
- 9 Bivši stan emina, sada skladište drva vezano uz kugu
- 10 Dvorište stana upravitelja i čuvara
- 11 Prolaz koji vodi u Karavansko dvorište
- 12 Prostorije za razgovor za osobe u kontumaciji
- 13 Nečista dvorišta za osobe u kontumaciji
- 14 Ulaz u Kopneni odjeljak
- 15 Dvorište zvano Karavansko
- 16 Skladišta na upotrebu pristiglim trgovcima
- 17 Smještaj za konje
- 18 Prostorije za ugovaranje
- 19 Ulaz za karavane
- 20 Bazen za raskuživanje
- 21 Skladišta za raskuživanje
- 22 Odjeljak zvan Kapucinski - predviđeno za zatvor
- 23 Odjeljak Cisterne - predviđeno za zatvor

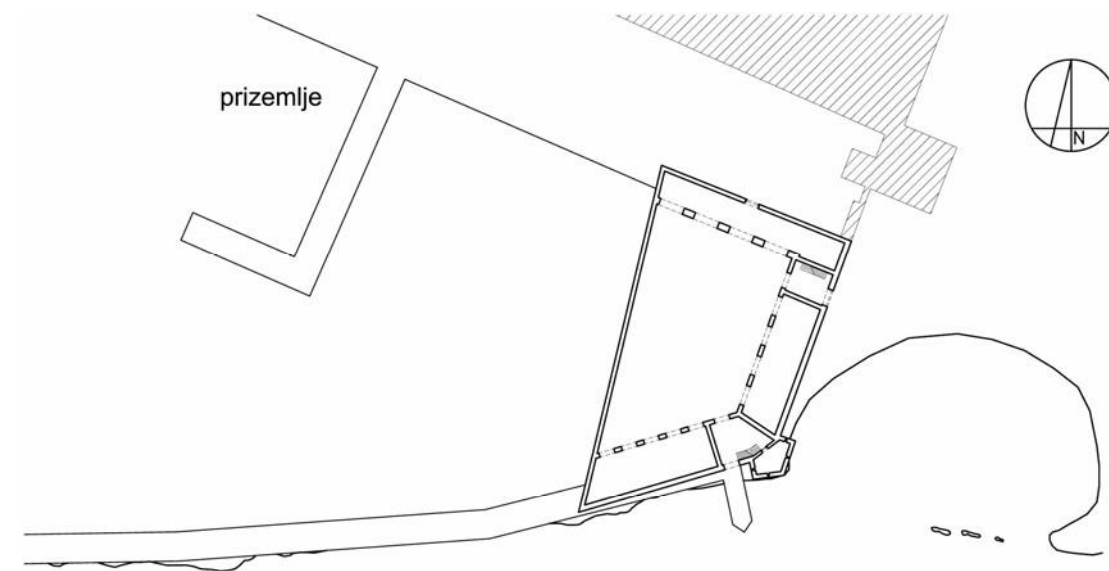

Sl 3: Perspektivni prikaz, faza 1582 - 1593. godine
 autor: S. Perojević, 2001.

3. Faze izgradnje

1582. - 1593.

Iz dokumenata znamo da su zgrade bile podignute "izvan grada na mulu uz more" jer je gradski gat i dio uz srednjovjekovni gradski zid prema moru bio jedini raspoloživi prostor. Položaj uz srednjovjekovni gradski zid ograničio je visinu zgrada prislonjenih uz njega jer je obrambena šetnica morala biti slobodna. Tako je u tijeku izgradnje prve faze formirano dvorište sa tri strane okruženo zgradama, a s istoka zidom.

Sl 4: Tlocrt prizemlja lazareta - faza 1582 - 1593. godine
 autor: S. Perojević, 2001.

1595. - 1600.

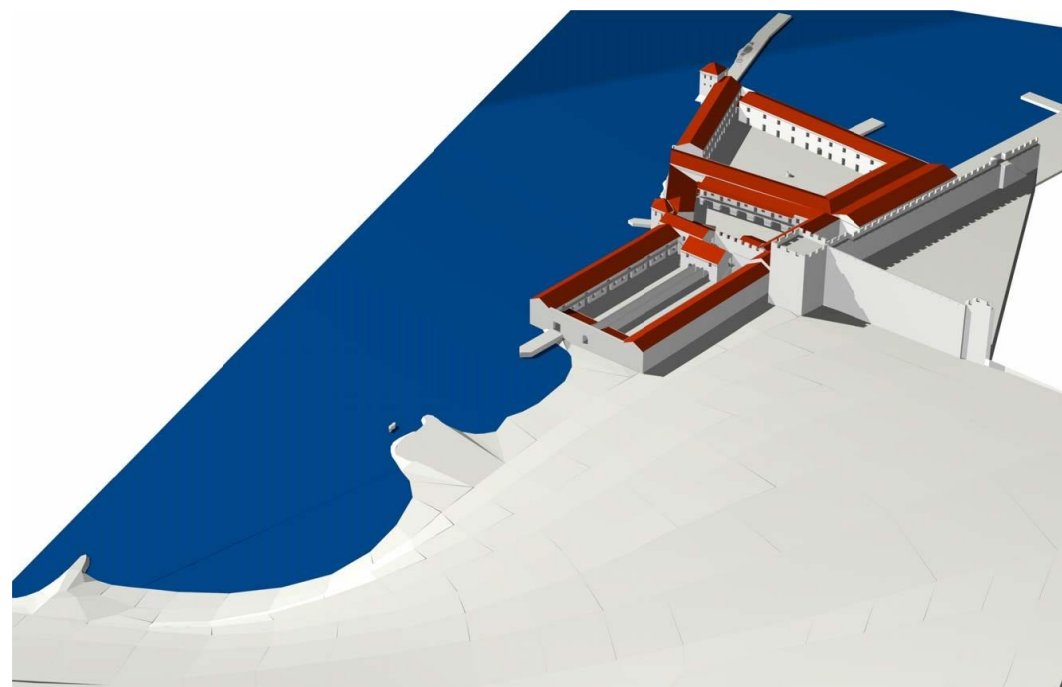
Trgovina se uspješno odvijala i pojavila se potreba za proširenjem lazareta o čemu svjedoči podatak iz 1595. o dodjeli 6000 dukata za izgradnju u lazaretu. U novom sklopu je podignuta zgrada carine s 24 prostorije na katu i isto toliko skladišta i konjušnicom u prizemlju.

1603.

Lazareti su dograđeni s istoka, dodano je otvoreno skladište sa 5 lukova, a na katu 6 dobrih soba

SI 5: Perspektivni prikaz lazareta sa jugozapada - faza 1595 - 1600. godine
autor: S. Perojević, 2001.

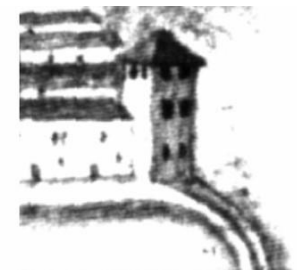
SI 6: Perspektivni prikaz lazareta sa sjeveroistoka - faza 1615 - 1616. godine
autor: S. Perojević, 2001.

1605. - 1608.

U ovom razdoblju podignuta je kulica na jugozapadnom uglu lazareta, važna za čuvanje roba, a gradi se i cisterna u dvorištu te četiri nove prostorije izgrađene iznad sjevernog skladišta.

SI 7: Detalj Santinijeve vedute grada
Splita iz godine 1666.

SI 8: Detalj Justerove vedute grada Splita
iz godine 1708.

1610. - 1611.

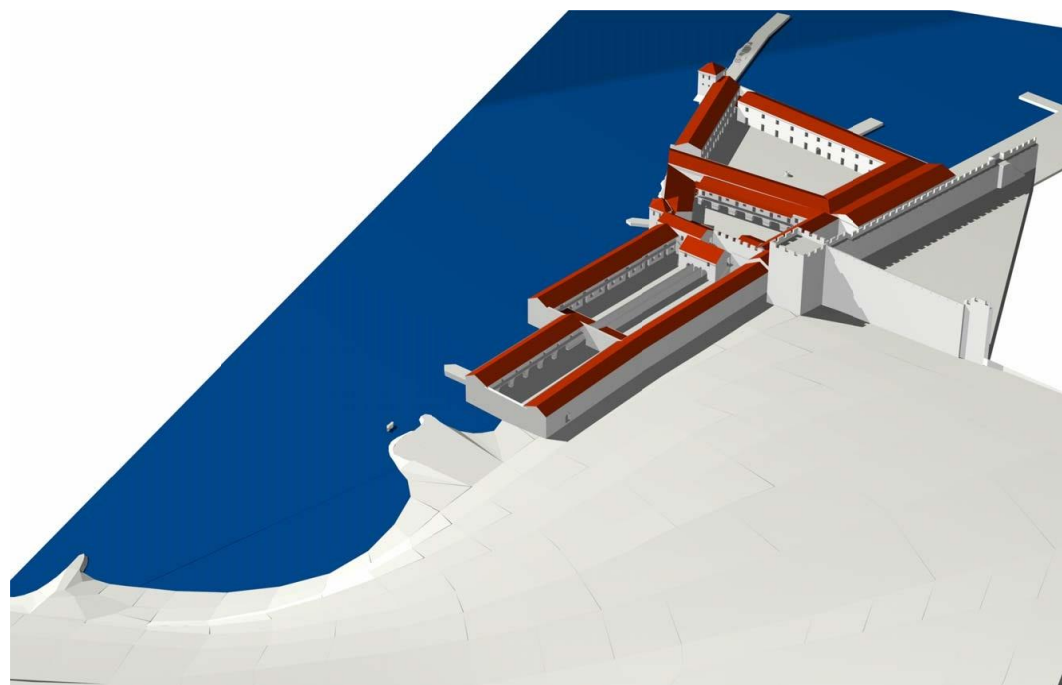
Već 1609. gradski oci počinju s planiranjem daljnjih proširenja te su ista izvedena sa sjevera 1610. i 1611. godine.

1615. – 1616.

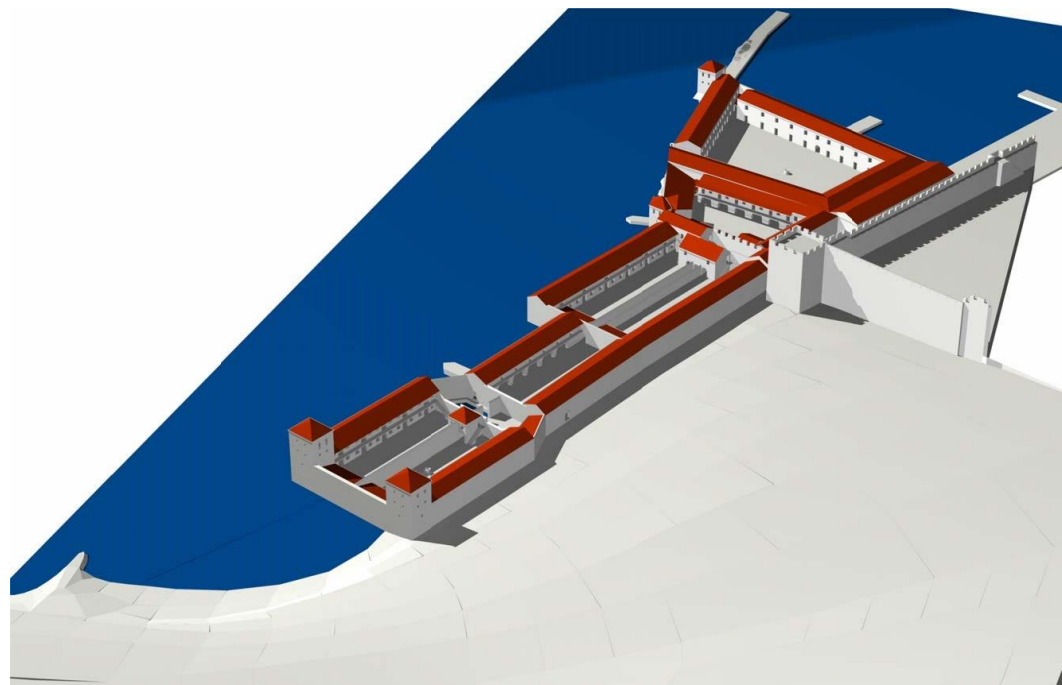
Na samom početku 1615. godine pojavljuju se dokumenti koji govore o slanju nekoliko tisuća dukata za gradnju lazareta. To su već značajnija sredstva kakva su i bila potrebna za izgradnju većeg sklopa koji je tada izgrađen u moru. Sastojao se od dva dvorišta međusobno podijeljena prolazom ograđenim zidom sa obje strane, na zapadu kojeg je podignuta jednokatna zgrada. U sklop su karavane ulazile s istoka, te navedenim prolazom išle do dvorišta priora i druge dijelove lazareta. U novopodignutom sklopu je izrađeno dvanaest skladišta po šest u svakom dvorištu. Na galerijama, na katu su bile sobe za smještaj trgovaca, kojih je bio isti broj kao i skladišta u prizemlju. Po ovoj su shemi izgrađeni i daljnji sklopovi lazareta.

1625. - 1627.

Novi sklop se sastojao od dvorišta (naziva se Karavansko dvorište) s ulazom na zapadu te omeđenog objektima na sjeveru i jugu. Južni objekt je u prizemlju imao trijem s pet lukova ispod kojeg su smješteni konji, a na katu niz od sedam soba. Sjeverni objekt se sastojao od niza od šest skladišta u prizemlju i sedam soba na katu. Na južnoj strani sklopa se nalazio gat za iskrcaj robe kojim. U ovaj dio lazareta su stizale robe kopnenim i morskim putem, te su bile dalje distribuirane u ostale prostore prema vrsti, stupnjevima sumnjivosti i trajanju kontumacije. Sklop je sa sjevera bio branjen palisadom.

Sl 9: Perspektivni prikaz lazareta sa sjeveroistoka - faza 1625 - 1627. godine
autor: S. Perojević, 2001.

Sl 10: Perspektivni prikaz lazareta sa sjeveroistoka - faza 1627 - 1629. godine
autor: S. Perojević, 2001.

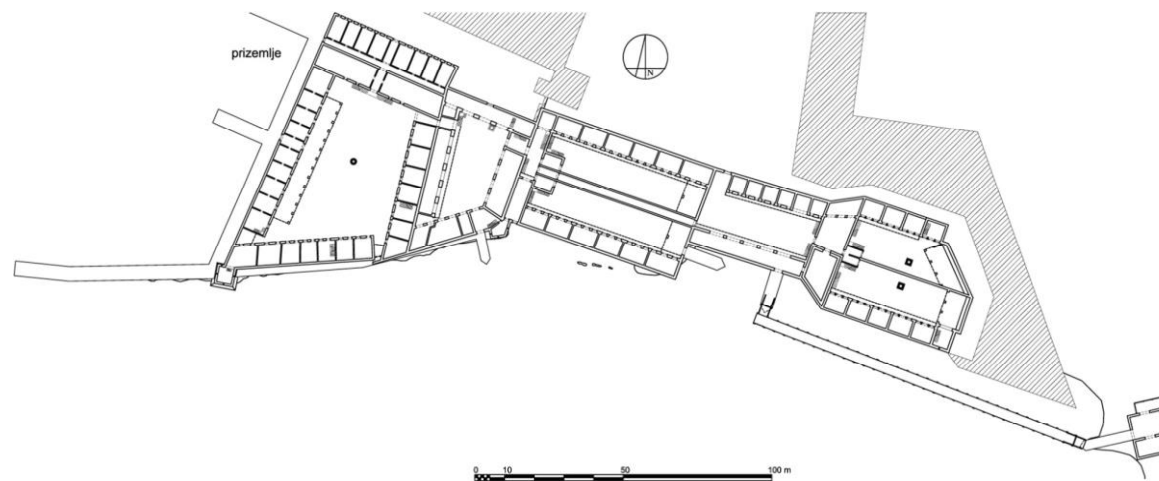
1627. – 1629.

U ovom razdoblju podignuta je zadnja značajna dogradnja. Sastojala se od dva odjeljka - dvorišta Cavane i dvaju simetričnih dvorišta Kopnenog i Morskog odjeljka. Kopneni i Morski odjeljak su bili identični, sa nizom od pet skladišta u prizemlju i istim brojem soba na katu. Pristupalo im se kroz jednokatni objekt na zapadnoj strani. U prizemlju je bio prolaz, a na katu sobice čuvara. Na istočnom kraju su bile nadstrešnice za smještaj roba koje su se raskuživale vjetrenjem. Na istoku sklopa su podignute dvije trokatne kulice. Ovaj sklop koncepcijom je vrlo sličan proširenju završenom 1616.

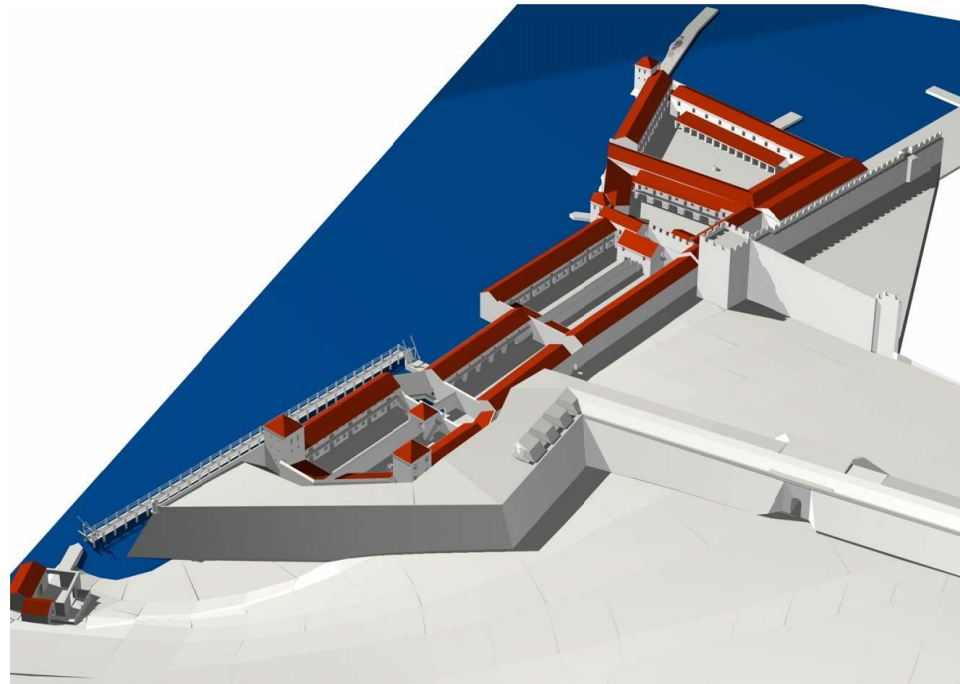
1682.

Položaj Splita, u uvali između uzvisina Marjana i Gripa, s aspekta utvrđivanja u doba topničkog ratovanja bio je izrazito nepovoljan. Završetak izgradnje lazareta ujedno obilježava i početak intenzivnog utvrđivanja grada što će znatno utjecati na lazarete. Zbog pogreške u projektu Innocentia Contija iz 1660. nije bilo moguće zatvoriti prsten bastiona kod lazareta te je prilikom njegove izgradnje u narednom desetljeću srušen dio Kopnenog odjeljka sklopa završenog 1629. (sjeverozapadna kula i prostorija uz nju). Podatak iz 1669. o završetku uređivanja lazareta se vjerojatno odnosi na obnovu porušenih dijelova. Novo stanje u kojem se čitav lazaret zajedno sa gradom nalazio obuhvaćen utverdama predstavljalo je direktnu opasnost po zdravlje i sigurnost utvrđenog grada.

Tijekom Kandijskog rata (1645. - 1669.) trgovina je zamrla, a lazaret je korišten za smještaj vojske i devastiran. Dubrovačka republika je to iskoristila kako bi privukla trgovačke putove na sebe i preuzela primat koji je ranije imao Split kojem je preostala trgovina robom iz Bosne.

Sl 11: Tlocrt prizemlja lazareta - faza 1682. godine
autor: S. Perojević, 2001.

Sl 12: Perspektivni prikaz lazareta sa sjeveroistoka - faza 1682. godine
autor: S. Perojević, 2001.

Sl 13: Detalj Justerove vedute grada iz 1708. g.

4. Razgradnja

Nakon dugog razdoblja stagnacije, lazareti početkom 19. st. gube svaki značaj za gradsku trgovinu. Austrijska ga uprava nije smatrala potrebnim, a kuga iz 1815. godine potakla je razmišljanje o ukidanju lazareta i zabraniti dolaska karavana u Split. Ipak je još 1821. godine lazaret u funkciji, ne više za organizirane karavane, nego za trgovce koji su i dalje stizali sa svojom robom.

Na katastru iz 1831. godine lazareti su još u izvornim gabaritima, ali njegova reambulacija iz 1879. godine već prikazuje znatne preinake (djelomično rušenje i izgradnja novih zgrada). Pojedini su dijelovi lazareta prenamijenili za potrebe zatvora, vojnog zapovjedništva, carinarnice, samostana pa čak i drvenog kazališta.

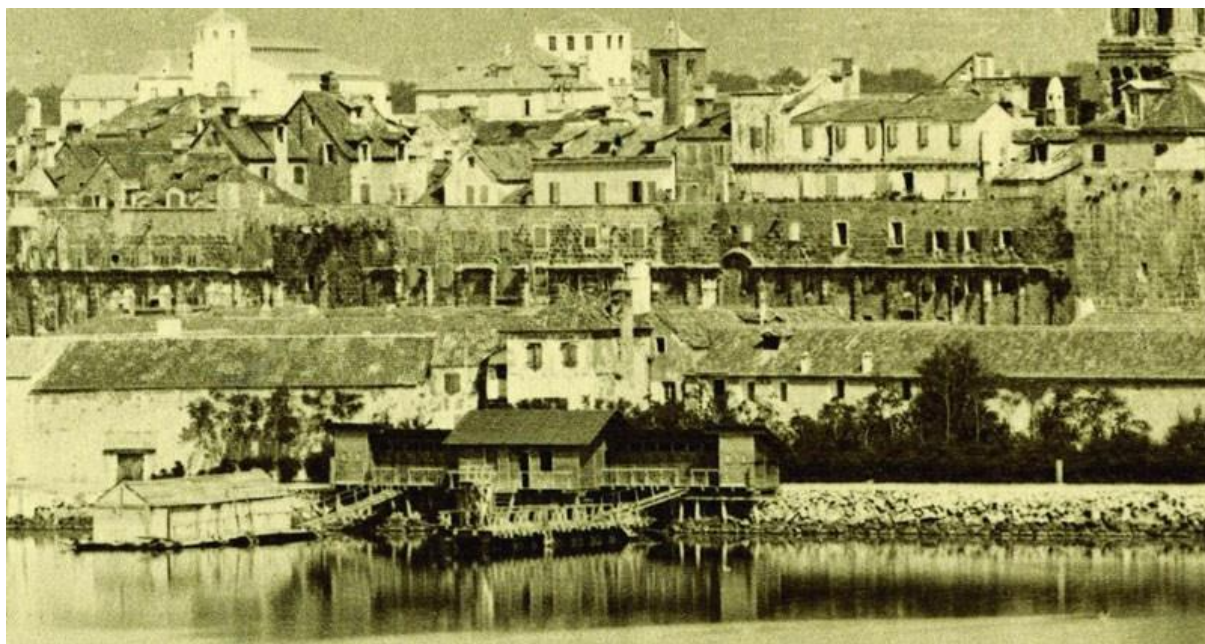
Propadanje sklopa se intenzivira se od 1890. do 1892. godine rušenjima na južnom dijelu za potrebe izgradnje Lučke kapetanije te 1904. prilikom izgradnje trokatnice s istočne strane.

Nakon bombardiranja 1943., u kojem je uništen dio lazareta, zatvor sv. Roka, počela je realizacija konačne razgradnje završena 1945.

Ostatci temelja dodatno su oštećeni izgradnjom Palače turizma 1968.

Sl 14: Slika lazareta prije bombardiranja u Drugom svjetskom ratu

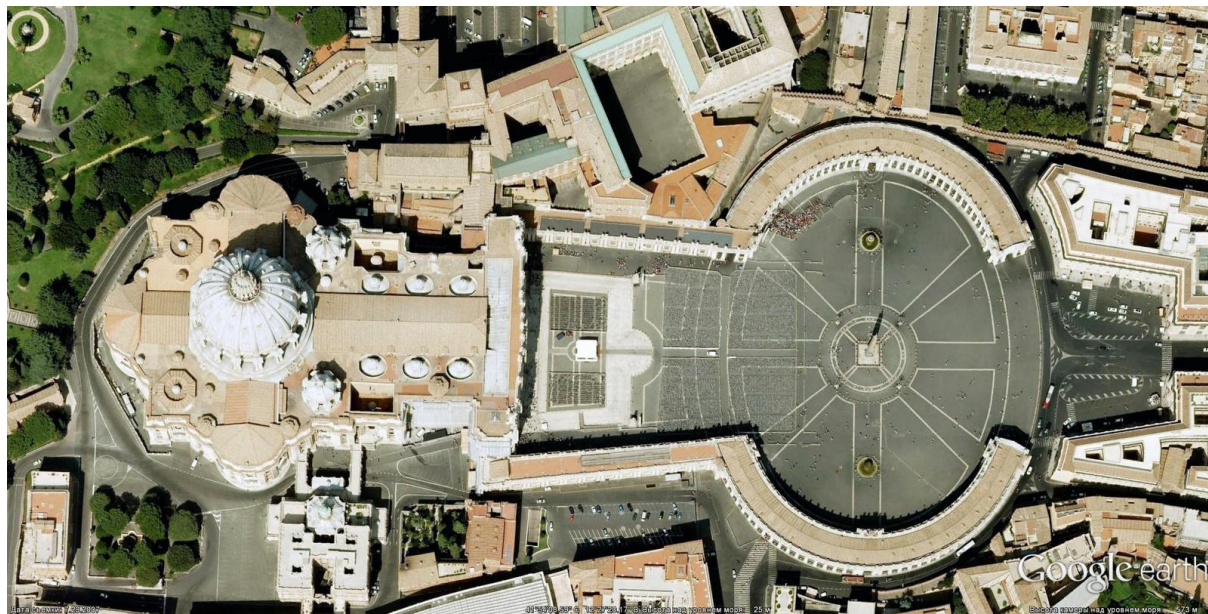
Sl 15: Lazareti 1864.

Sl 16: Zatvor u sklopu lazareta, 1943.

*Sl 17: Temelj i ostaci najzapadnijeg sklopa lazareta napravljeni su od kamenih blokova, visine oko 45 cm, položenih okomito na smjer zida iznad njih.
snimila: K. Marasović, arhiv Mediteranskog centra za graditeljsko naslijeđa*

Izabrani primjeri intervencija u javnom prostoru

Gianlorenzo Bernini – Sv. Petar, Rim³

1629. nakon Madernine smrti papa Urban VIII. angažira Berninija kao glavnog arhitekta bazilike Sv. Petra. Bile su to izuzetno značajne godine za slavno gradilište. Gianlorenzo Bernini je od te crkve stvorio ono što je ona danas.

U unutrašnjosti crkve Berninijeva aktivnost je bila višestruka. Ali osnovne su tri točke: ogromni baldahin nad glavnim oltarom, katedra svetog Petra u apsidi i određivanje dimenzija skulptura i dekoracija, koje su morale predstavljati sredinu između čovjekovih dimenzija i prevelikih proporcija čitave građevine. Na taj način, pri ulazu u baziliku nije se odmah naslućivalo ogromne proporcije, već su se one otkrivale tek prilazeći nekoj skulpturi ili dekorativnom elementu.

Proturječnost u proporcijama između širine Maderninog pročelja i visine Michelangelove kupole predstavljalo je gotovo nerješivi problem. U početku, Bernini namjerava održati kontinuitet Maderninih ugaonih tornjeva, ali prema svojim zamislima. Kada se pojavila opasnost, da se južni toranj uruši, rad je zaustavljen i Bernini pada u nemilost. Tek 1656. godine, za vrijeme Aleksandra VII., Bernini nastavlja rad i to na preuređenju trga Sv. Petra. Najveći arhitektonski izazovi za Berninija, na novom zadatku, bili su kreiranje prikladnog, dostojanstvenog trga, i integriranje Sv. Petra sa naseljem Borgo.

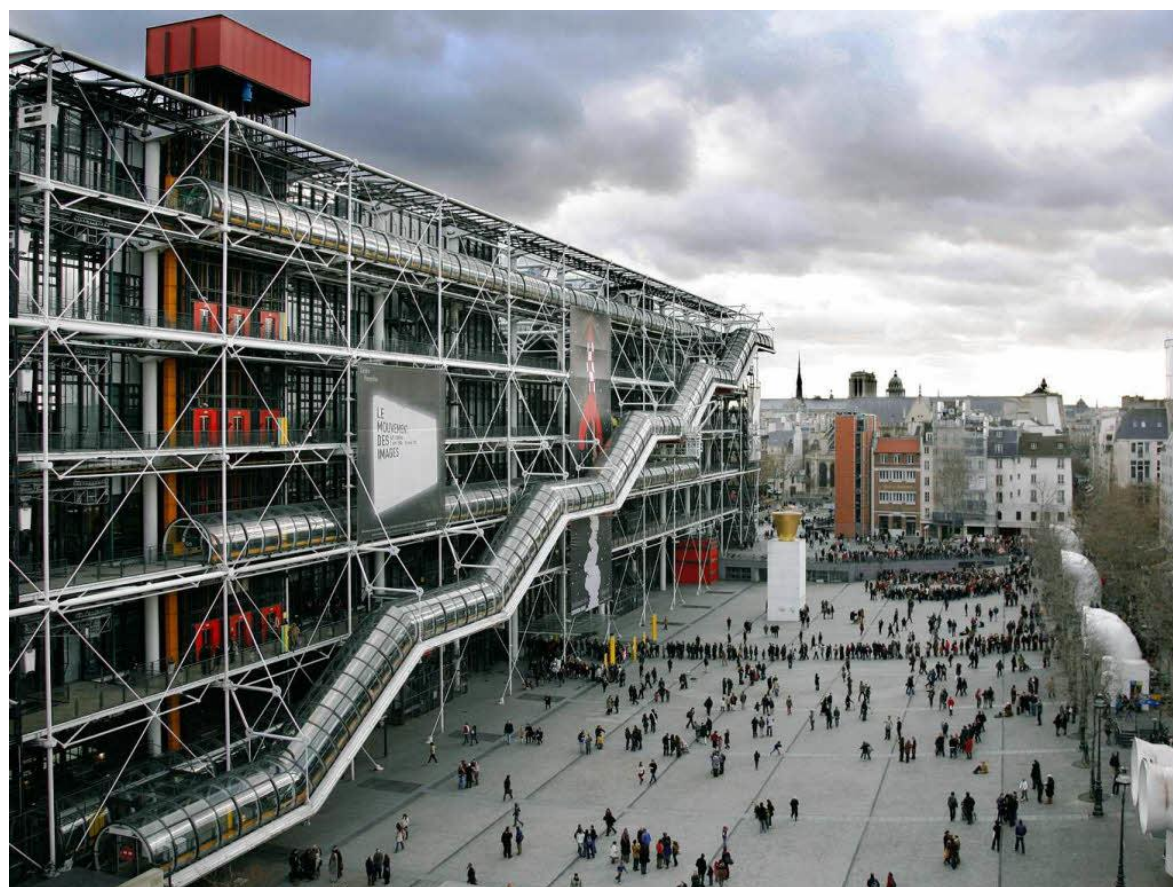
Unatoč ograničenjima, prvenstveno zahtjevu da zadrži obelisk kojega je tu postavio Domenico Fontana i obveze da svojim rješenjem ne zatvori pogleda na crkvu i Papin balkon, on je pronašao sjajan rješenje. Nakon nekoliko pripremnih planova, osmislio je dvodijelni otvoren prostor koji se teatralno uzdiže i usmjerava i fokusira pogled ljudi ka samom Sv. Petru. Prvi dio čini pizza elipsastog tlocrta u čijim su žarištima fontane. Preko kolonade je otvorena prema naselju Borgo i prima vjernike, a ujedno uokviruje prostor i šireći se simbolično predstavlja raširene ruke crkve. Popločenje piazze je upušteno prema Fontaninom obelisku položenom u središtu kompozicije. Dalje, prema Sv. Petru teren se uzdiže, a trg širi kako bi oformio trapezoidni prostor, svojevrsnu pozornicu za Maderninu fasadu. Ova scena kulminira balkonom, sa kojega se papa obraća gradu i svijetu (urbi et orbi). Poduhvat je ostvaren u slavu i na poticaj pape Aleksandra VII., između 1655. i 1667. godine.

Kolanada je trebala imati "treće krilo", pa bi elipsa bila kompletna, ali ovo nikada nije ostvareno. Papa Inocent XI., ustoličen 1676. godine, kome je Bernini podnio na odobrenje troškove, hladno je odgovorio da se toliki novac mogao upotrijebiti na mnogo kršćanskiji način.

³ Sažeto prema knjizi Baroque and Rococo, Rolf Toman(ur.) Berlin 2003., str. 22-23 i 25-28.

Centar Georges Pompidou – Piano&Rogers⁴

Renzo Piano, (rođen 14. rujan 1937. godine) je talijanski arhitekt nagrađen sa Pritzker nagradom.

Richard George Rogers, Baron Rogers of Riverside, (rođen 23. srpanj 1933. godine) je britanski arhitekt, poznat po modernom i funkcionalnom dizajnu „high-tech“ arhitekture.

1971. godine otvoren je međunarodni javni natječaj za kulturni centar kasnije nazvan Pompidou centar na kojem su Renzo Piano i Richard Rogers dobili nagradu.

„Beaubourg je za mene pitanje ljubavi, gotovo ljubavna afera. Ljubavne afere su kompleksne. Ja sam bio vrlo mlad i Richard je bio vrlo mlad. Bilo smo nešto kao zločesti dečki. Nije se tada radilo samo o arhitekturi već i o pobuni. Bila je to pobuna protiv ideje da kultura i arhitektura pripada samo bogatima i eliti (...). Ali, nažalost dogodilo se da je nakon završetka gradnje 1977. godine, Beaubourg postao poput ikone, poput spomenika. To me na neki način uznemirilo, jer se dogodilo upravo suprotno od onoga što smo htjeli.“ – Renzo Piano

Centar Georges Pompidou, poznat i kao Beaubourg po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi, izgrađen je 1977. godine, a sastoji se od Bibliothèque publique d'information (Javna informativna knjižnica), Musée National d'Art Moderne (Nacionalni muzej moderne umjetnosti) i IRCAM (Centar za muziku i akustična istraživanja). Nazvan je po Georgesu Pompidou-u, koji je za svog predsjedničkog mandata pokrenuo ideju o izgradnji centra.

Smješten je na rubu Maraisa upravo u gustom urbanom tkivu starog Pariza. Polovicu područja predviđenu za gradnju zauzima objekt, a drugu polovicu javni prostor - piazza koja se blago spušta prema prizemlju objekta i ulaznom holu.

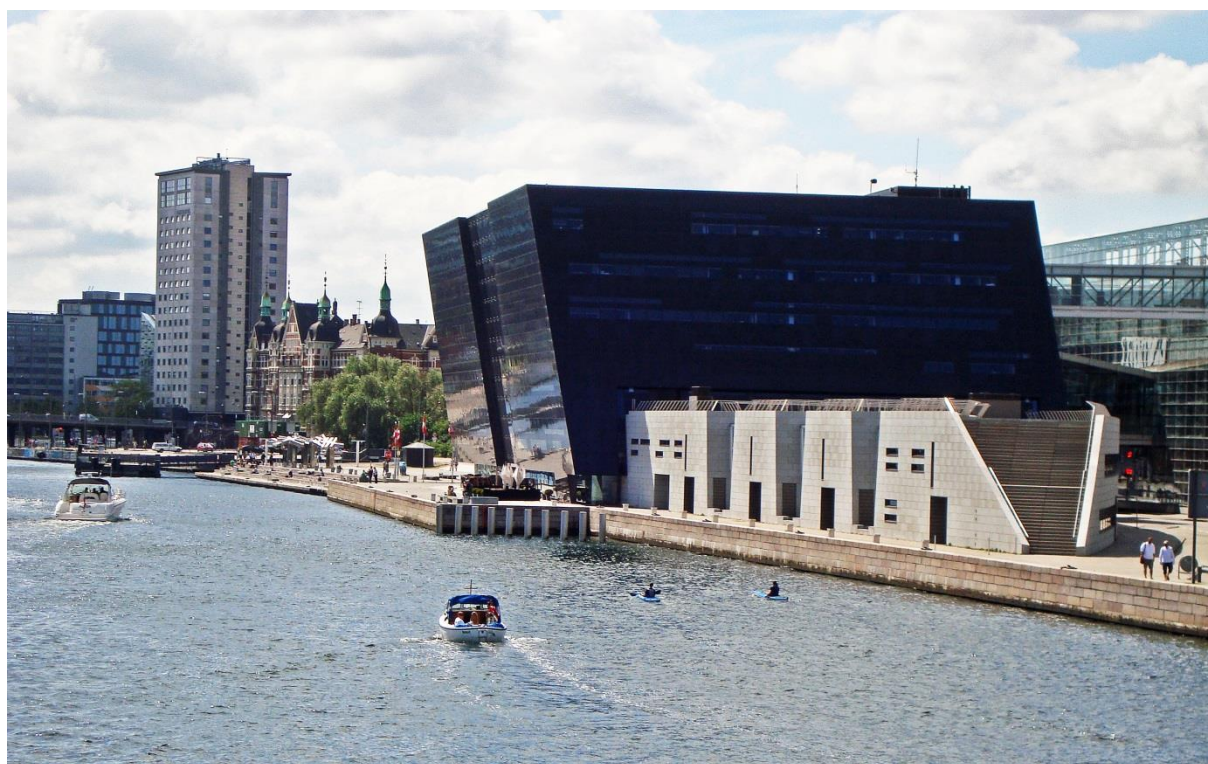
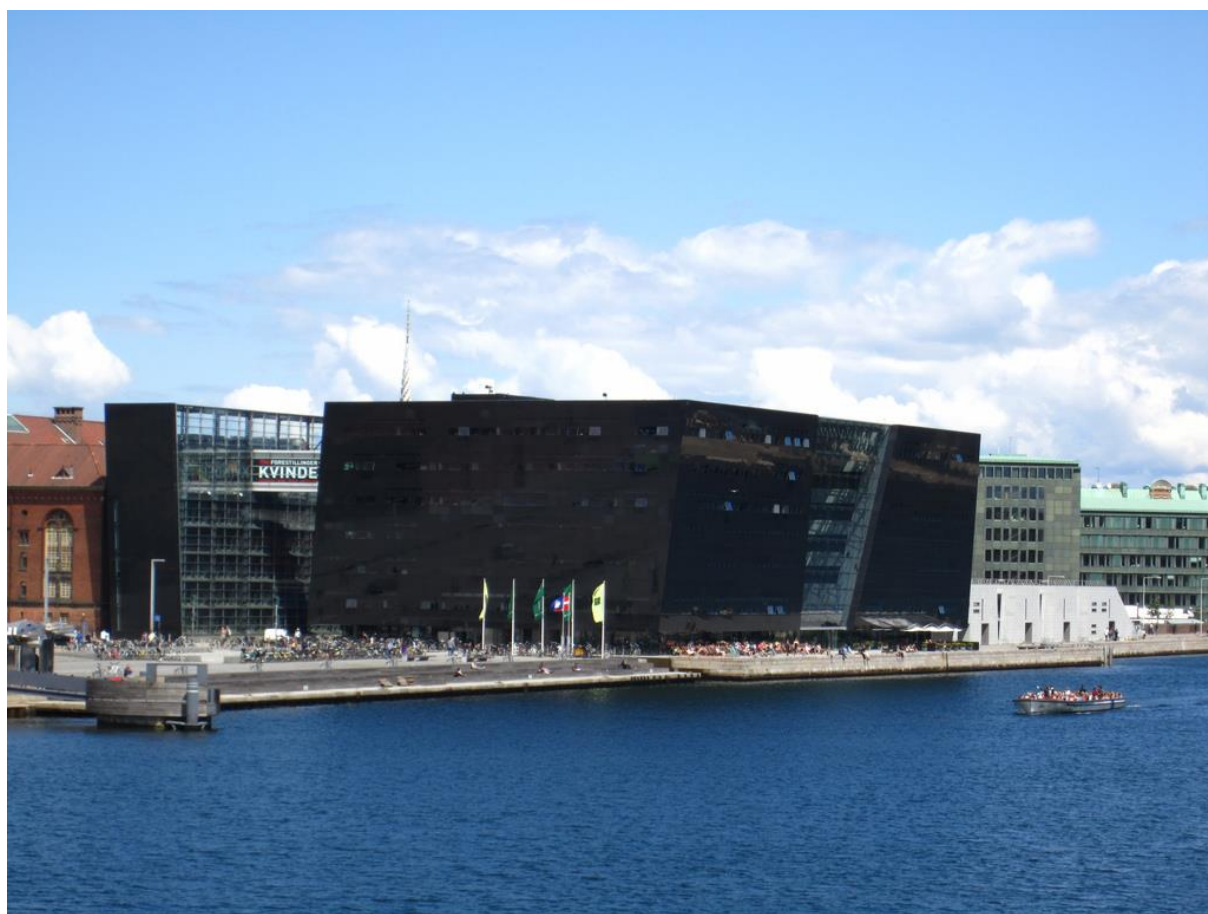
Čitava struktura ima deset katova, od kojih su tri ispod zemlje a sedam iznad zemlje i napravljena su od čelika. Masivna vidljiva nosiva konstrukcija oslobađa unutarnji tlocrt i omogućuje stvaranje velikog unutarnjeg prostora. Da bi se postigla maksimalna fleksibilnost tako formiranog interijera, iz unutrašnjosti su na fasadu preneseni instalacije i komunikacije. Postavljanje elementa koji su tipični za interijer kao što su pokretne stepenice, dizala, cijevi i masivna čelična konstrukcija zgrade, na eksterijer zgrade, nije do tad nije bilo uobičajeno. Izuzev navedeni funkcionalnih razloga takav postupak imao je i dekorativnu funkciju. Primjerice, na fasadi zgrade koja gleda na ulicu Renard, obojene cijevi imaju funkcionalnu i dekorativnu ulogu, tako plava boja označava cijevi za ventilaciju, cijevi za dovod vode su zelene boje, a cijevi s električnim dovodima žute boje, dok je prostor kroz koji se kreću posjetitelji unutar zgrade, kao što su dizala, crvene boje.

Musée National d'Art Moderne je Francuski nacionalni muzej moderne umjetnosti. Smješten je na četvrtom i petom katu centra. Posjeduje oko 59,000 umjetnina od 5,000 umjetnika od kojih je oko 1,300 izloženo za javnost na prostoru od 15,000 m². U kolekciji se nalaze djela Duchampa, Kandinskog, Matissea, Picassa, Warhola i dr. Uz umjetničku zbirku muzej također posjeduje kolekciju dizajna i arhitekture 20. st. Muzej također priređuje povremene izložbe na prostoru od oko 5,200 m².

Izvan zgrade, na Trgu Pompidou, nalazi se l'Atelier Brancusi, također izložbeni prostor, a na južnoj strani pokraj centra nalazi se fontana Stravinsky (još zvana Fontaine des automates) sa radovima Jean Tinguelyja i Niki de Saint-Phalle.

Usprkos prvobitnom neshvaćanju ovog projekta, javnost ga je brzo prihvatila. Od njegovog otvaranja 1977. godine posjetilo ga je više 150 miliona posjetioca. Zbog ove izuzetne popularnosti stvorila se potreba za njegovim renoviranjem i povećanjem javnog prostora (kad?) te je centar ponovno otvoren 2000-te godine.

⁴ Sažeto prema razgovoru R. Piano: Arhitektura objašnjava svari preko prostora, razgovarao A. Rusan, a objavljenom u Orisu, br. 26, Zagreb 2004., str. 5-19.

The Black Diamond - Schmidt Hammer Lassen architects⁵

Schmidt Hammer Lassen architects je internacionalna biro koju je osnovala grupa danskih arhitekata 1986. godine u Aarhus, Danska. Trenutno ima pet ureda: Aarhus, Copenhagen, London, Shanghai i Singapore.

Danski arhitektonski biro Schmidt Hammer Lassen dobio je nagradu na europskom natječaju za projekt ekstenzije Kraljevske Danske Knjižnice 1993. godine.

Nova zgrada Kraljevske knjižnice, Smještena u povijesno srce Copenhagena, svojim oštro odrezanim linijama i glatkim blještavim površinama jedan je od najintrigantnijih objekata na obalnoj liniji Copenhagena. Crni osmerokatni kubus knjižnice je podijeljen u dva dijela prostranim uglačanim atrijem u kojem se vrši većina javnih funkcija. Ovaj centralni prostor nudi panoramski pogled na kanal, ali također i služi kao značajan izvor danjeg svijetla koje se kroz njega disperzira zgradom. Radi naglašene geometrije volumena i pročelja presvučenog crnim granitom dobila je naziv Black Diamond.

Ispred njega se nalazi kaskadna fontana, koja svojim zvukovima predstavlja tranziciju od bučnog prometa izvan ka unutrašnjem miru knjižnice.

Objekt, svojom koncepcijom, predstavlja značajan odmak od tradicionalnog poimanja knjižnice i uz osnovnu funkciju nudi i mnoge druge kulturne sadržaje. U svojoj biti otvorena za sve namjene, zgrada uključuje znanstvene i književne institucije, sobe za izložbe, trgovine knjigama, caffe i restoran, krovnu terasu i hol sa 600 sjedećih mjesta za koncerte, kazališne izvedbe i konferencije. Njenom izgradnjom je udvostručen ukupni kapacitet dotadašnje knjižnice. Otvorene police mogu prihvatiti više od 200 000 knjiga u usporedbi sa ranijih 45 000, a ima i šest čitaonica s ukupno 486 mjesta.

Sa starim dijelom sklopa spaja je pješačka komunikacija koja vodi preko ulaznog hola u Holmenovoj zgradi kroz Hansenovu zgradu iz 1968. godine, preko Christians Bryggea, kroz atrij Diamonda sve do obale.

Pokrenutost nasuprot čvrstoj formi, simetrija nasuprot asimetrije bitne su odlike objekta. Dok stara, Holmenova, zgrada knjižnice sjedi na zemlji, Black Diamond lebdi na staklenoj bazi. Ova staklena traka nudi pogled u foaje iz vana i panoramski pogled iznutra.

Kraljevska knjižnica je postala ikona Copenhagena – istaknuto i pristupačno javno središte društvenog života grada. Namjera je bila stvoriti neformalno mjesto susreta za građane Copenhagena, studente, turiste i goste restorana. Čitav je objekt prepun ljudi, pokreta i života.

⁵ The Royal Library, <http://shl.dk/eng/#/home/about-architecture/the-royal-library>, pregledano 18.1.2015.

Norwegian National Opera and Ballet – Snøhetta⁶

Norveška nacionalna opera i balet, Bjørvika Oslo, Norveška 2008. Godine

Snøhetta je međunarodni ured za arhitekturu, pejzažnu arhitekturu i dizajn interijera sa sjedištem u Oslu i New Yorku. Craig Dykers i Kjetil Thorsen Trædal su kreatori politike tvrtke. Osim toga tu je i pet partnera, arhitekti Robert Greenwood, Ole Gustavsen, Tarald Lundevall te krajobrazni arhitekt Jenny Osuldsen i Martin Gran. Gustavsen i Varbanov vrše ulogu direktora tvrtke. U 2010. godini, Snøhetta ima oko 120 dizajnera koji rade na projektima u Europi, Aziji i Americi.

Opera je prvi realizirani element transformacije starog lučkog areala Osla. Osim njene izgradnje planira se izmještanje današnje prometnice uz obalu u tunel ispod razine mora, a na susjednim dokovima izgradnja važnih kulturnih projekata, kao što je novi muzej Eduarda Muncha. Za ove je projekte bio raspisan međunarodni natječaj na kojim su pobijede odnijeli značajni europski arhitekti kao Herreros ili Piano.

Na natječaju koji je proveden za izgradnju nacionalne opere i baleta u Oslu, pobijedio je ured Snøhetta, odnosno projekt, koji prema mišljenju žirija ima snažnu arhitektonsku gestu integriranu s kulturom i mjestom, te neobičan i jedinstven izričaj, koji je u mnogočemu nov i inovativan. Ovaj je projekt razvio vrlo složen program u jednostavan plan koji integrira praktičan i skulpturalan pristup modeliranja forme. Njegov nisko spušten volumen teži više uklapanju u grad, nego nametanju svojom skulpturalnom formom.

„Upravo je krovni krajolik od 33 000 mramornih ploča ona arhitektonska gesta koja čitavom projektu daje ikonički, ali i integrativni karakter. Uz mramorni gat, koji predstavlja razdjelnicu kopna – umjetnog otoka Opere – i mora, a istodobno ima i simboličku funkciju praga, osnovne linije vizure čitavog zdanja čine uglavnom još dvije nagnute ravnine koje okružuju stakleni foaje“ – Vera Grimmer.

Naoko jednostavan kompleks zahtijevao je vrlo složen proces planiranja i gradnje pri kojem je sudjelovalo 8000 inženjera, obrtnika i radnika. Kreiranje njegovog mramornog „saga“ (ploče iz Carrare) nagnutog u najrazličitijim smjerovima s višestruko lomljenim ravninama, ne bi bilo moguće bez kompjuterske obrade. Dan nakon otvaranja Opere, građani Osla su doslovno „zauzeli“ svoju Operu. Na njenim plohamo koje se prostiru od razine mora do njenih krovova nalazilo se čak 30 000 građana. Kako kaže jedan od autora Opere, Tarald Lundevall, oni se tu danas „sastaju, love ribu u vodi fjorda, sunčaju, odmaraju, jednom riječju, nedjeljna šetnja Oslom postala je ljepša“. Foaje, izrađen u visini gledališta, s otvorenim pristupnim galerijama, trgovinom, kavanom, restoranom uvijek je dostupan publici.

Da bi potkovasti oblik gledališta postigao optimalnu akustiku provedene su brojne eksperimentalne provjere linija i ploha njegovih zidnih obloga, ograda te stropnih oplata.

Koncipirajući ovaj projekt arhitekti su vrlo jasno naznačili razliku između dijelova zgrade koji su namijenjeni publici i onih koji služe pogonu. Dok je dio namijenjen publici oblikovan poput „čarobnog brijega“, pogonski je dio, vrlo racionalan. No, iako racionalan, ovaj je dio vrlo prostran, te pristup njegovom planiranju odlikuje humanost i pažnja koju posvećuju npr. vizurama iz radnih prostora i zelenim atrijima namijenjenim odmoru zaposlenika.

Koncept arhitekata Snøhetta promiče ostvarenje težnji otvorenog, demokratskog društva orijentiranog prema dobrobiti svih članova, i stvara, ne samo zgradu, nego i krajolik u koji su svi dobro došli.

⁶ Sažeto prema radu V. Grimmer: Mramorni brijeg na kraju fjorda objavljenom u Orisu, 3. posebno izdanje, Zagreb 2009., str. 116-129.

Acropolis Museum - Bernard Tschumi Architects⁷

Bernard Tschumi (rođen 25. Siječnja 1944. Godine) je arhitekt, pisac i profesor, često povezan s dekonstruktivizmom. Francusko-švicarskog je podrijetla, a živi i radi u New Yorku i Parizu. Studirao je u Parizu i Zurichu, gdje je i diplomirao 1969. godine.

Novi Muzej Akropole, Athena, Grčka 2009. godine

„Ni užitak prostora, ni užitak forme nisu sami po sebi užitak arhitekture“ – Bernard Tschumi („Užitak arhitekture“).

Gradnja muzeja koji bi trebao udomiti skulpture s Akropole bio je dugo vremena problem grčkih arhitekata, povjesničara umjetnosti i arheologa, kao i čitave grčke kulturne javnosti.

Stari Muzej Akropole je izgrađen 1874. godine prema projektu Panagesa Kalkosa na samoj Akropoli. Muzej je dograđen 1950-ih, no nova arheološka iskopavanja kao i potreba zaštite preostalih skulptura s Partenona, čine ovaj, tada još novi muzej premalenim. Već 1976. godine se raspisuje novi natječaj za Novi muzej Akropole na lokaciji Makriyianni. Nakon ovoga provedena su još četiri natječaja, koji pokušavaju dati odgovor na pitanje kakav bi taj muzej trebao biti, a isto tako i gdje bi trebao biti. Dodatnu težinu ovom problemu, kulturnu kao i političku, davala je i namjera grčke vlade za povratkom kolekcije skulptura pohranjenim u Engleskoj (kolekcija skulptura s Akropole poznata kao Elgin Marbles).

Nakon tridest godina promišljanja i sazrijevanja ideje, javnost je prihvatila odluku o gradnji na lokaciji u podnožju Akropole na Makriyianni. Početkom novog milenija, odnosno 2001. godine, proveden je peti internacionalni natječaj za Novi muzej Akropole. Na natječaj je pozvano dvanaest autora, a pobjedničko rješenje je bilo ono Bernarda Tschumia. Ovo rješenje *„...dijete je svog vremena i konteksta (ne samo građevnoga, već mentalnog, kulturološkog pa i političkog)“* – Alan Kostrenčić.

„Igra arhitekture je komplicirano poigravanje s pravilima koja mogu biti prihvaćena ili odbačena. (...) Ta pravila poput drugih čvorova koji se ne mogu razmrsiti, uglavnom paralizirajuće sapinju. No, kada se njima manipulira, tada vezivanje poprima erotska značenja“ – Bernard Tschumi.

Koncept novog muzeja počiva na fizičkom prisustvu Akropole (posebno Partenona), odnosno mjesta odakle potječu izlošci. Drugu odrednicu i ograničavajući faktor je činjenica da je sagrađen iznad iskopina grada koje datiraju od prethistorijskih vremena do bizantskog vladavine.

Korpus muzeja čine dvije izmaknute prizme koje lebde nad povijesnim iskopinama. Donja prizma, je prilagođena rasteru nosivih stupova čiji je položaj pak diktiran položajem antičkih cesta, to su bila jedina mjesta koja nisu morala ostati netaknuta. Gornja prizma je definirana položajem Partenona. Ovaj je volumen potpuno

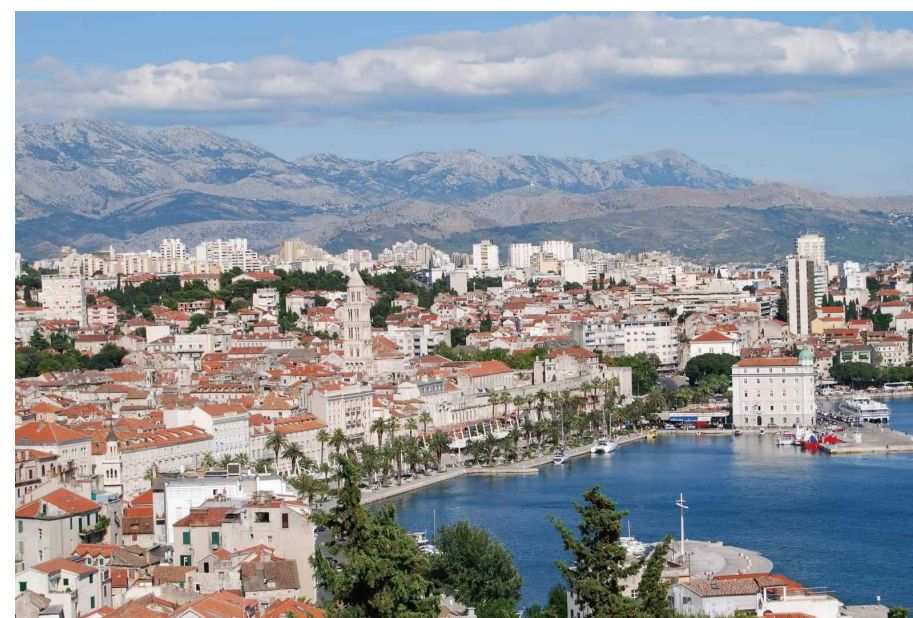
⁷ Sažeto prema radu A. Kostrenčića: Svjetlost i sjena objavljenom u Orisu, br. 61, Zagreb 2010., str. 20-35.

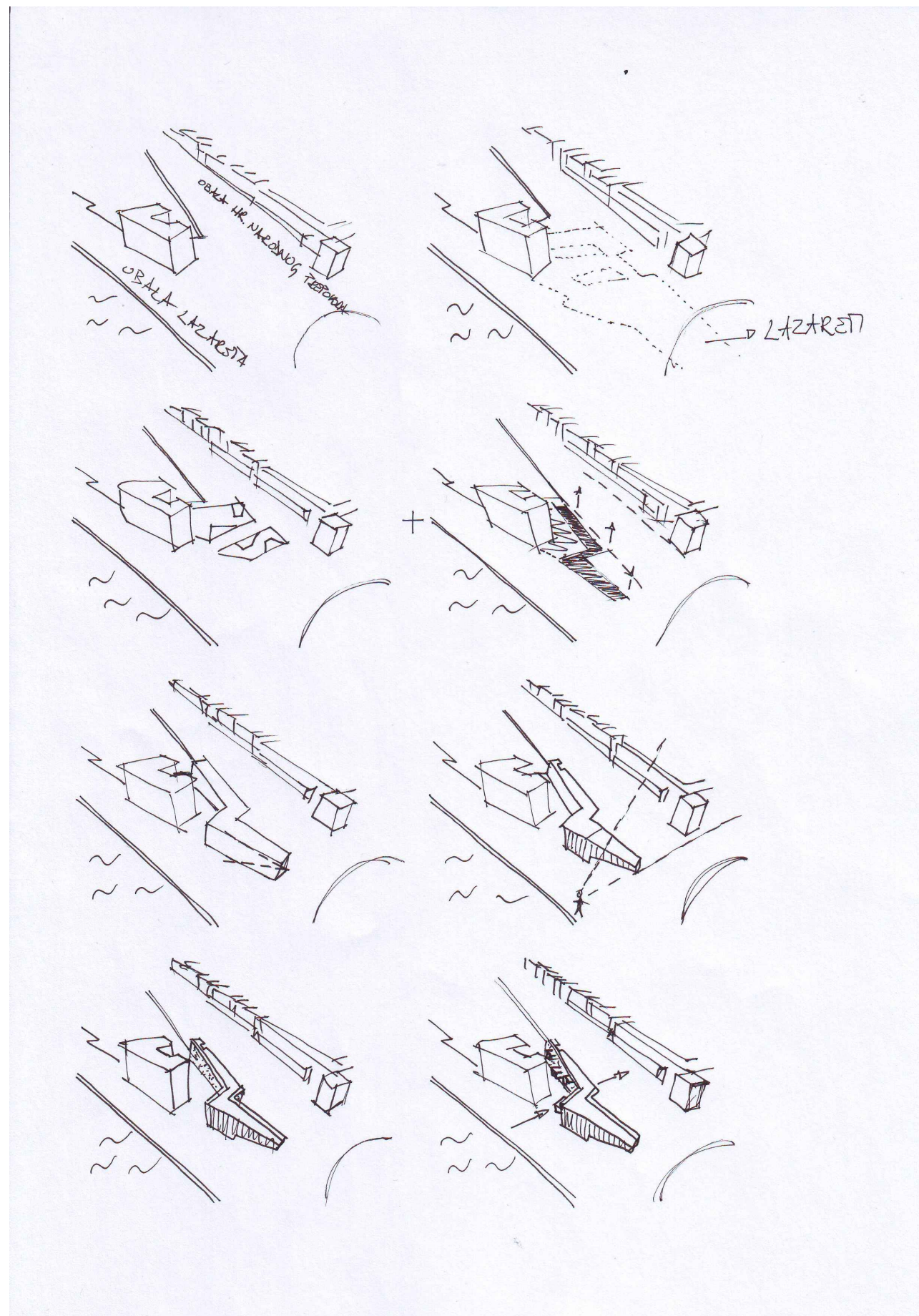
ostakljen čime je ostvarena direktna vizualna veza između izložaka i izvornika. Kako kaže Alan Kostrenčić – „... ta je posljednja etaža napravljena poput svojevrzne xerox-kopija Partenona, a omogućila je da skulpture s jonskog friza Partenona budu izložene u uvjetima prirodnog osvjetljenja najbližeg izvornom. Posjetilac tako može simultano promatrati friz, postavljen onako kako je bio na Partenonu, i naravno sam Partenon. Jonski friz na Partenonu nije primijenjena umjetnost, umjetnost aplicirana na arhitekturu, već sastavni, konstitutivni dio arhitekture koji su Fidija i njegovi kipari klesali in situ od 443. do 438. pr. n. e. takav postav omogućuje da se kontinuirani strip-scena, koja čini taj friz može doživjeti u svojoj ukupnoj dužini 160 metara...“.

Kroz ovaj projekt Bernard Tschumi je briljantno realizirao svoj koncept arhitekture koju čine tri konstitutivna elementa: prostor, pokret i događaj, kao i stav da je koncept, a ne forma, ono što razlikuje arhitekturu od pukog građenja.

TRANSFORMACIJOM
DO KONTINUITETA

SLIKE
LOKACIJE

LOKACIJA

„Turistička palača“ prostor između lučke kapetanije i Dioklecijanove palače. Mjesto privremene građevine „Turističke palače“ i mjesto najstarijih, zapadnih, dijelova povijesnih splitskih Lazareta.

KONCEPCIJA

Lokacija opterećena poviješću, od nastanka Splita, Dioklecijanova palača, kroz povijest, Lazareti, do današnjih dana, Lučka kapetanija i Turistička palača koja i danas zauzima predmetni prostor. Nedavno uređenje rive je isto tako element koji se upliće u priču i čini jednu od premisa lokacije.

Element koji će trajno obilježavati ovu lokaciju je Dioklecijanova palača. Ostali elementi su se kroz stoljeća mijenjali, smjenjivali do današnjih dana. Na temeljima najstarijeg dijela Lazareta izgrađena je zgrada Lučka kapetanije, nedovršeni blok, koji svojim leđima bitno nagrđuje prostor prema Dioklecijanovoj palači.

Od duge i važne povijesti Lazareta ostao je samo naziv Obala Lazareta.

„Turistička palača“, građena kao privremena građevina šezdesetih godina prošlog stoljeća je u ruševnom stanju, te traži temeljitu obnovu ili što je racionalnije ponovnu granju. „Turistička palača“ nije imala namjeru trajno riješiti ovaj prostor, pa ako se i obnovi prostor će ostati neriješen.

Sagledavajući navedeno projekt pokušava dati odgovore na sva otvorena pitanja:

- završiti nezavršeni blok Lučke kapetanije,
- stvoriti kulisu prema šetnici, rivi i Dioklecijanovoj palači,
- trajno sačuvati uspomenu na Lazarete, pokazati lazarete javnosti kroz arheološke nalaze, gabarite prostora, te muzejsku prezentaciju

OBLIKOVANJE

Stvaranjem građevine, zida nasuprot zida Palače, pokušava se odgovoriti da probleme i dileme koje otvara sadašnja situacija. Zid paralelan sa zidom Dioklecijanove palače i osnovnog pravca rive omogućava nastavak šetnice u punoj širini, tj. gabarit planirane zgrade seže do produžetka obalne crte rive. Oblikom i gabaritom zatvara „blok“ sa kapetanijom, skriva nedovršena krila, te omogućava korištenje vanjskih prostora u novoformiranom dvorištu. Istočno krilo zgrade (multimedijalna dvorana) lebdi iznad terena, te omogućava lakše sagledavanje i pristup zidinama, osobito jugoistočnoj kuli sa mora i obalne crte. Pročelje prema kapetaniji prekriva dijelom perforirana metalna obloga iza koje su vertikalne komunikacije i pomoćni prostori. Sjeverno pročelje, prema Dioklecijanovoj palači i šetnici je ostakljeno, te omogućava nesmetan pogled na grad. Pročelje višenamjenske dvorane okrenuto prema moru je ostakljeno, neometanog pogleda na gradsku luku i more, ali sa mogućnošću zaštite od sunca prema potrebi.

Dvorišta Lazareta se otkopaju, otvaraju javnosti kao muzejsko-izložbeni prostor sa zadaćom da „in situ“ trajno čuvaju i prezentiraju artefakte Lazareta.

ORGANIZACIJA I SADRŽAJ

Zgrada predstavlja „novu turističku palaču“ prilagođenu potrebama suvremenih nomada. Tu turisti mogu dobiti informacije o gadu i okolici, stručnog vodiča, zadovoljiti osnovne zdravstvene potrebe,

prehranu, zabavu i družiti se, koristiti internetom, upoznati povijest i kulturu prostora, grada itd.

Zgrada je visine Po+P+3kata.

U podrumskom dijelu, aktiviranjem „ostataka Lazareta“ stvara se muzejsko-izložbeni prostor, u koji se pristupa sa terena, odnosno iz zgrade.

U prizemlju su smješteni ugostiteljski sadržaji, suvenirnica, pošta, banka, prodaja karata, info zona, ulaz za katove i podrum, ulaz za višenamjensku dvoranu.

Na prvom i drugom katu su uredski prostori, turističke agencije, turistički vodiči, renta-a-car, bike..., sastanci, te višenamjenska dvorana sa pozornicom i garderobama.

Na trećem, zadnjem katu su restorani brze prehrane „food court“ sa raznolikom ponudom hrane i načina konzumiranja, prostor za odmor i razgledavanje, luke, rive i grada.

Vertikalna komunikacija je omogućena jednokrakim stubama smještenim uz pročelje zgrade, te dizalima. Na svakoj etaži kod ulaza u dizalo su smješteni sanitarni čvorovi. Prostori u prizemlju imaju i vlastite sanitarne čvorove. Dizala i sanitarni čvorovi su prilagođeni za korištenje invalidnim osobama.

KONSTRUKCIJA I MATERIJALI

Podrumski dio je skeletna armiranobetonska konstrukcija sa armiranobetonskom krovnom, podnom pločom.

Ostatak zgrade, prizemlje i katovi su čelična skeletna konstrukcija, od sadučastih profila, osim višenamjenske dvorane kojoj osnovnu konstrukciju čine rešetkasti čelični nosači po rubu gledališta, te sekundarni čelični „I“ nosači kao oslonac za pokrov i tribine.

Međuetažne konstrukcije su od spregnutog trapeznog čeličnog lima i betona. Krovnu konstrukciju je od profiliranog trapeznog lima sa mineralnom vunom i hidroizolacijom.

Pročelja se zatvaraju aluminijskim profilima sa izo ostakljenjem. Sjenilo ispred pročelja je od aluminijskih perforiranih ploča na aluminijskoj podkonstrukciji.

Pregradni zdovi su ud gipskatonskih ploča sa metanom podkonstrukcijom.

SITUACIJA

TRANSFORMACIJOM
DO KONTINUITETA

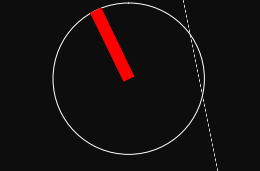

M 1:1000

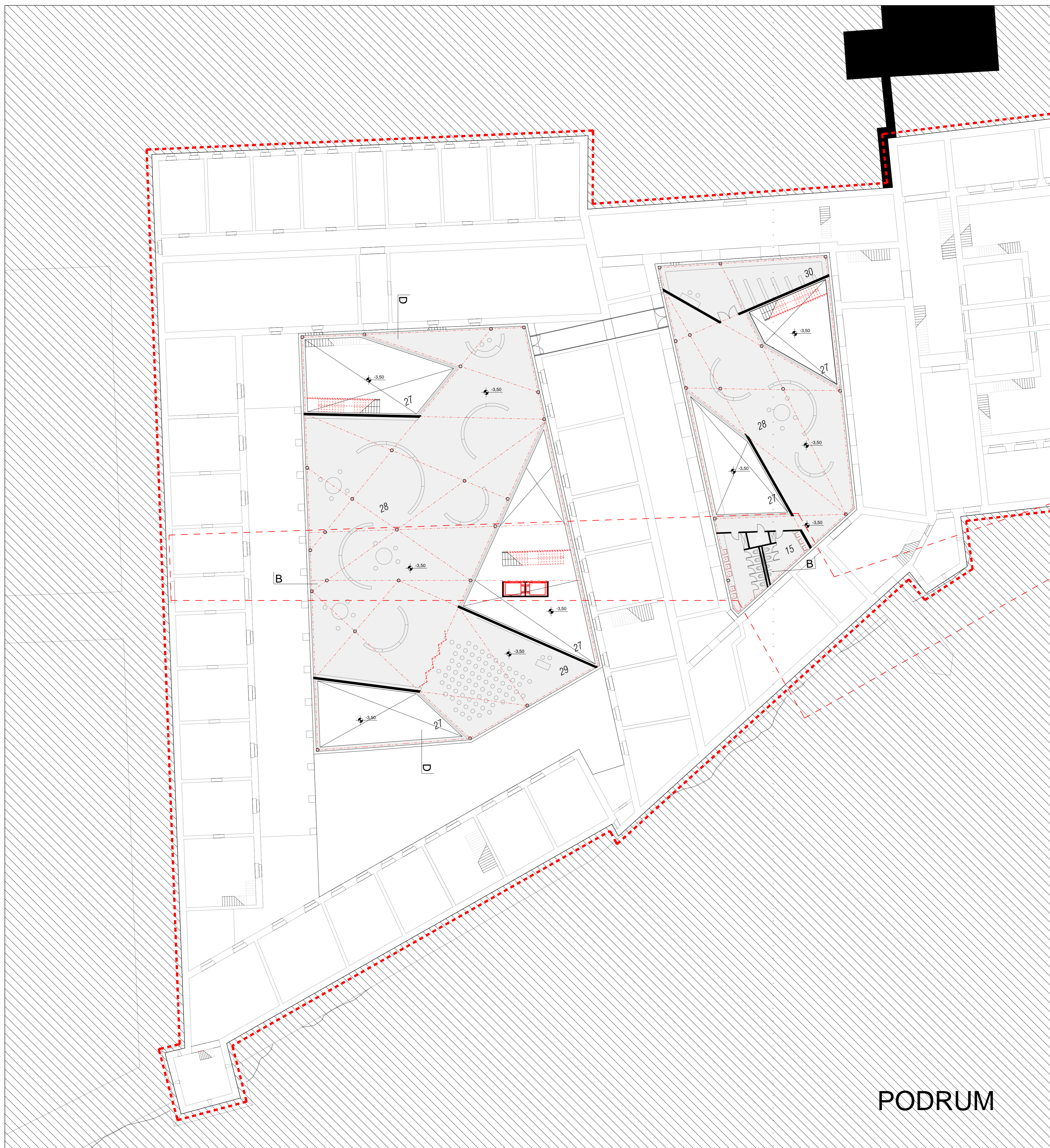

SITUACIJA

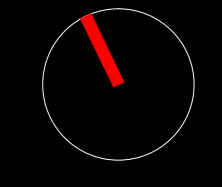
M 1:500

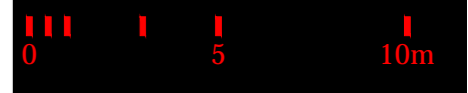
1. Ulaz/hall
2. Info zona
3. Caffe
4. Prodaja karata
5. Pošta/Banka
6. Suvenirnica
7. Servisna zona /vertikalna kom.
8. Ulaz u dvoranu
9. Sastanci
10. Pozornica
11. Turist. agencije, rent a car, rent a boat...
12. Predavaonica
13. Knjižnica
14. Odmorište/caffe
15. Sanitarje
16. Garderoba
17. Turistički vodiči
18. Ambulanta
19. Čekaonica
20. Odmor
21. Gledalište
22. Vidikovac
23. Restoran
24. Terasa
25. Kuhinja+restoran
26. Dnevni boravak
27. Atrij
28. Izložbeni prostor
29. Velika predavaonica
30. Spremište muzeja

--- VODENA BRANA

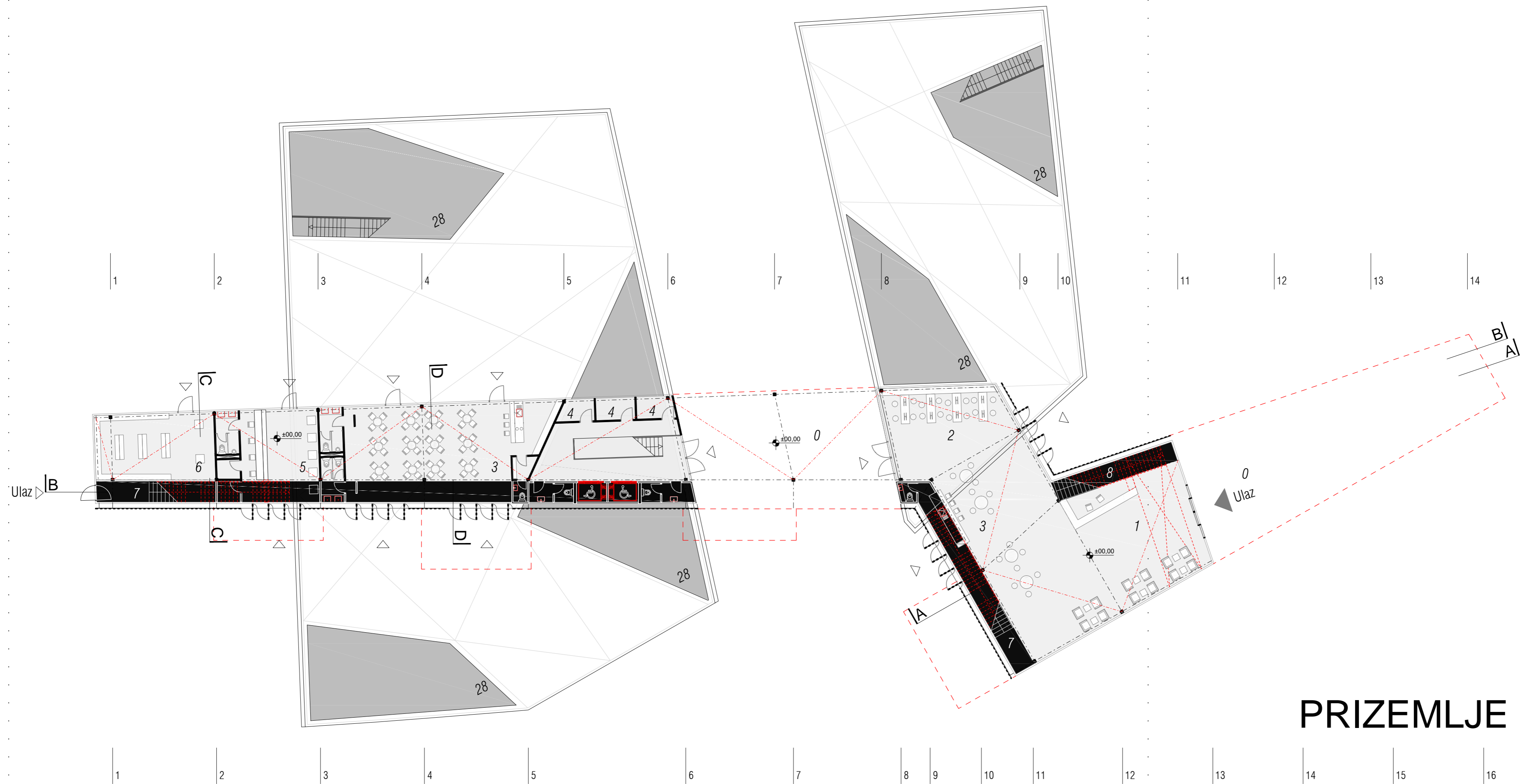

PODRUM

M 1:200

TRANSFORMACIJOM
DO KONTINUITETA

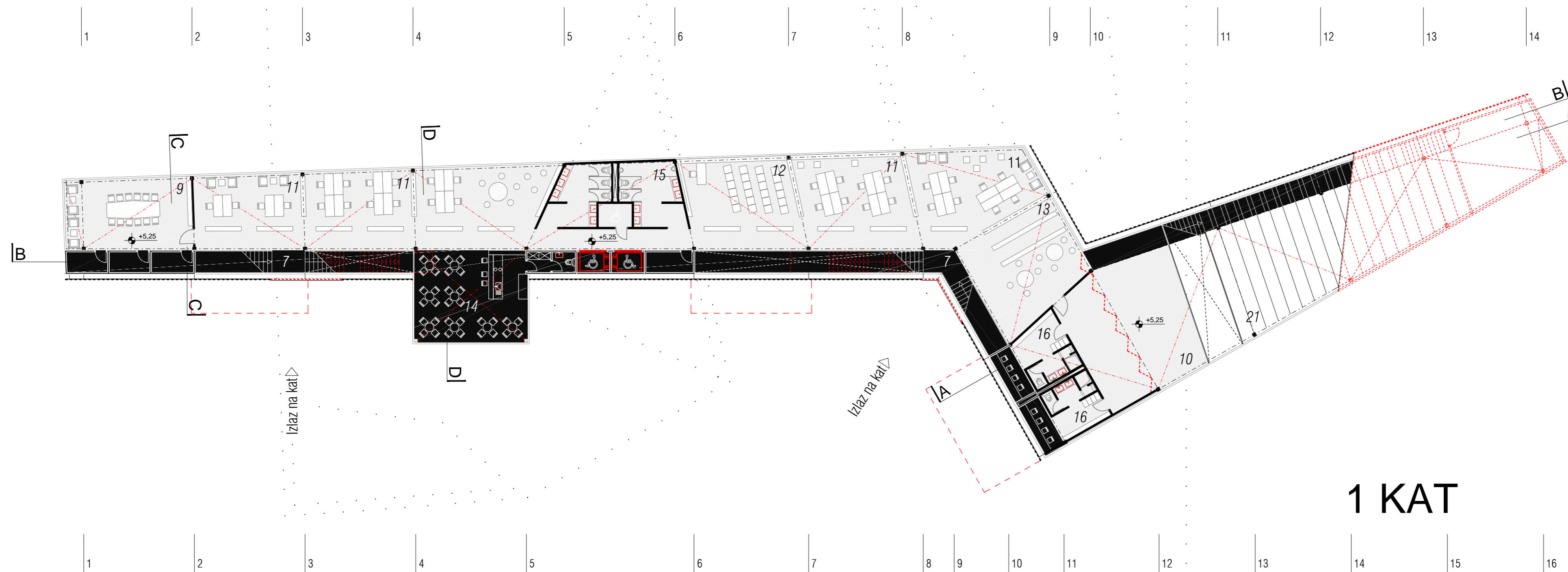
1. Ulaz/hall
2. Info zona
3. Caffè
4. Prodaja karata
5. Pošta/Banka
6. Služenirnica
7. Servisna zona /vertikalna kom.
8. Ulaz u dvoranu
9. Sasčanci
10. Pozornica
11. Turist. agencije, rent a car, rent a boat...
12. Predavaonica
13. Knjižnica
14. Odmorište/caffè
15. Sanitarije
16. Garderoba
17. Turistički vodiči
18. Ambulanta
19. Čekaonica
20. Odmor
21. Gledalište
22. Vidikovac
23. Restoran
24. Terasa
25. Kuhinja+restoran
26. Dnevni boravak
27. Atrij
28. Izložbeni prostor
29. Velika predavaonica
30. Spremište muzeja

PRIZEMLJE

M 1:200

TRANSFORMACIJOM
DO KONTINUITETA

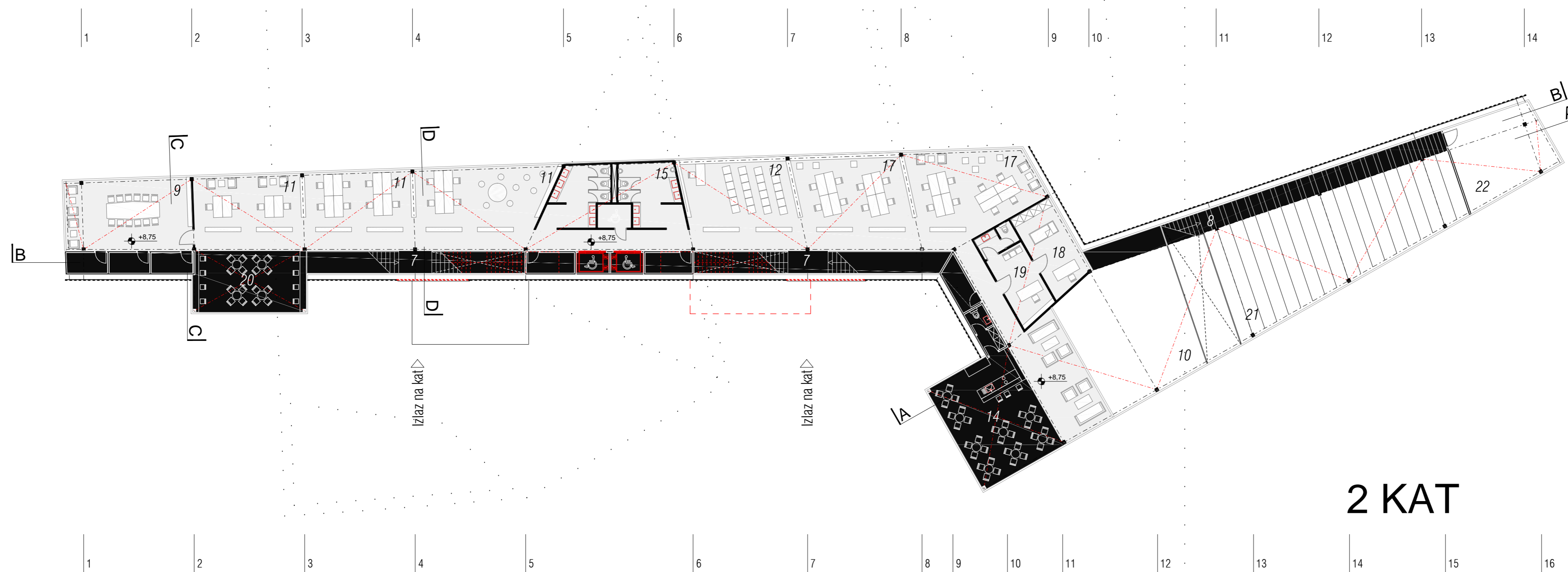
1. Ulaz/hall
2. Info zona
3. Caffe
4. Prodaja karata
5. Pošta/Banka
6. Suvvenirnica
7. Servisna zona
8. Ulaz u dvoranu
9. Sasanci
10. Pozornica
11. Turist. agencije, rent a car, rent a boat...
12. Predavaonica
13. Knjižnica
14. Odmorište/caffe
15. Sanitarije
16. Garderoba
17. Turistički vodiči
18. Ambulanta
19. Čekaonica
20. Odmor
21. Gledalište
22. Vidikovac
23. Restoran
24. Terasa
25. Kuhinja+restoran
26. Dnevni boravak
27. Atrij
28. Izložbeni prostor
29. Velika predavaonica
30. Spremište muzeja

1 KAT

M 1:200

TRANSFORMACIJOM
DO KONTINUITETA

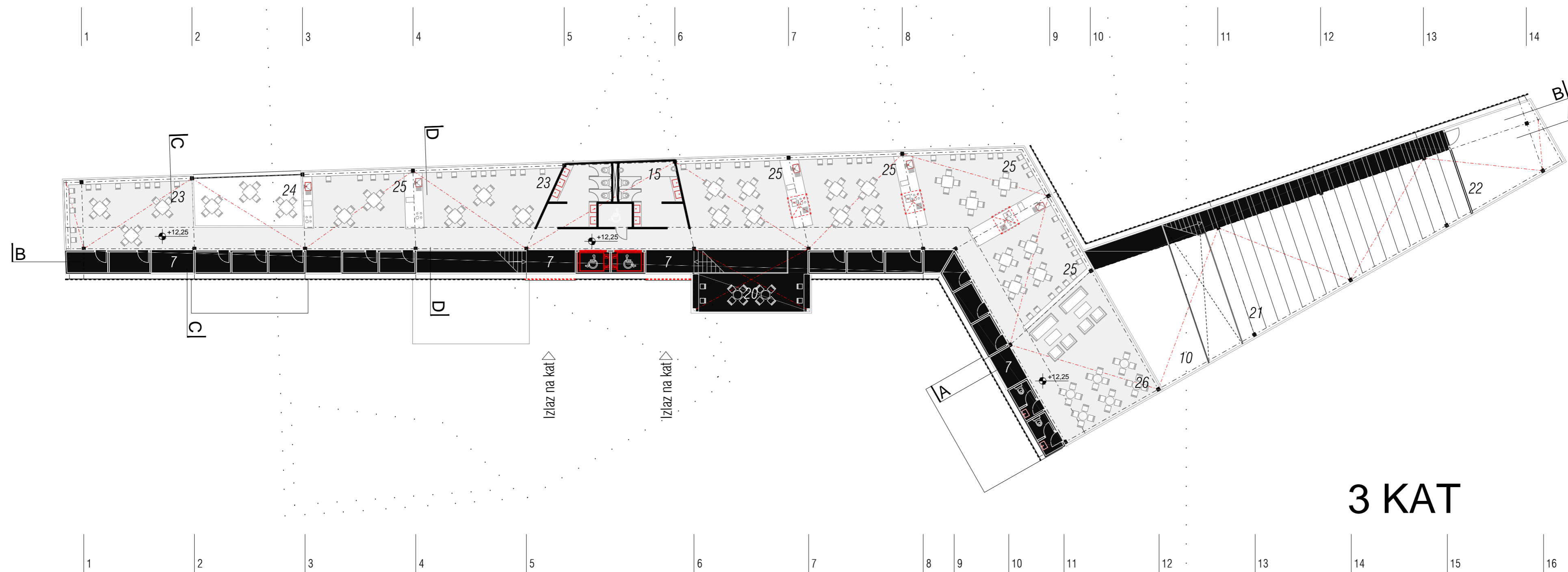
1. Ulaz/hall
2. Info zona
3. Caffe
4. Prodaja karata
5. Pošta/Banka
6. Suvvenirnica
7. Servisna zona
8. Ulaz u dvoranu
9. Sasťanci
10. Pozornica
11. Turist. agencije, rent a car, rent a boat...
12. Predavaonica
13. Knjižnica
14. Odmorište/caffe
15. Sanitarije
16. Garderoba
17. Turistički vodiči
18. Ambulanta
19. Čekaonica
20. Odmor
21. Gledalište
22. Vidikovac
23. Restoran
24. Terasa
25. Kuhinja+restoran
26. Dnevni boravak
27. Atrij
28. Izložbeni prostor
29. Velika predavaonica
30. Spremište muzeja

2 KAT

M 1:200

TRANSFORMACIJOM DO KONTINUITETA

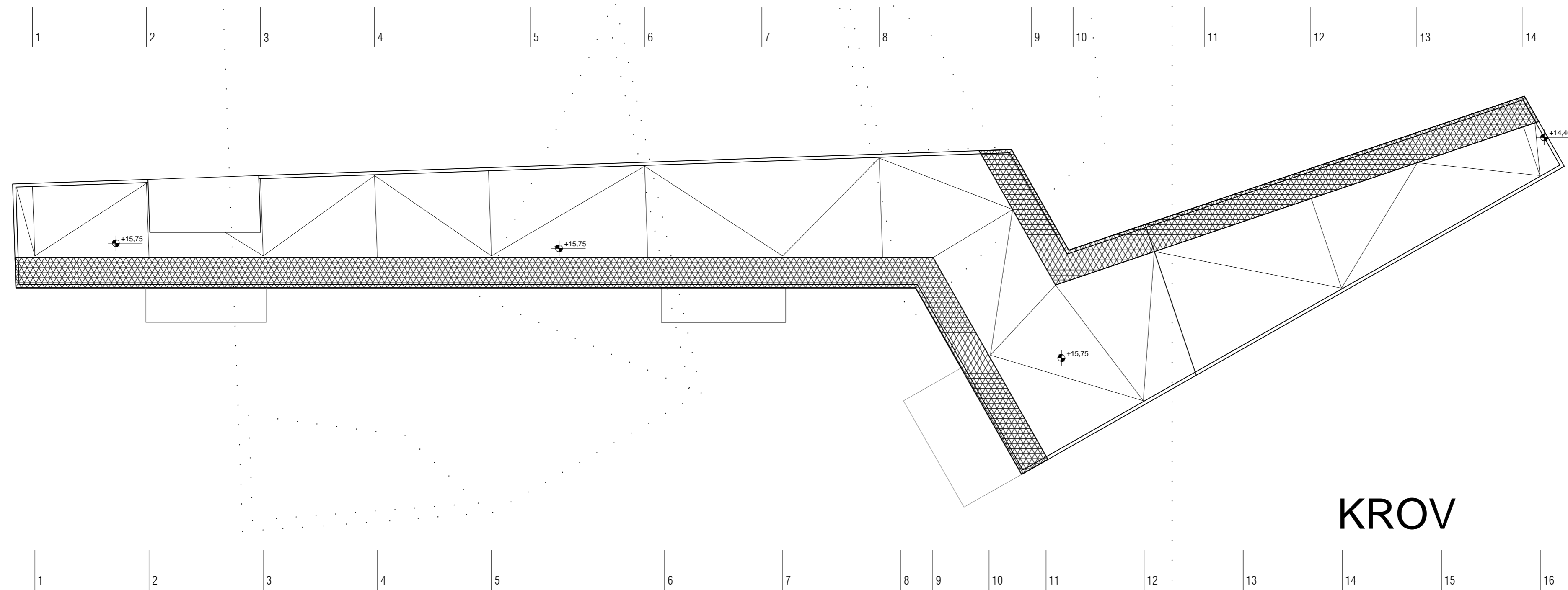

1. Ulaz/hall
2. Info zona
3. Caffe
4. Prodaja karata
5. Pošta/Banka
6. Suvvenirnica
7. Servisna zona
8. Ulaz u dvoranu
9. Sašanci
10. Pozornica
11. Turist. agencije, rent a car, rent a boat...
12. Predavaonica
13. Knjižnica
14. Odmorište/caffe
15. Sanitarije
16. Garderoba
17. Turistički vodiči
18. Ambulanta
19. Čekaonica
20. Odmor
21. Gledalište
22. Vidikovac
23. Restoran
24. Terasa
25. Kuhinja+restoran
26. Dnevni boravak
27. Atrij
28. Izložbeni prostor
29. Velika predavaonica
30. Spremište muzeja

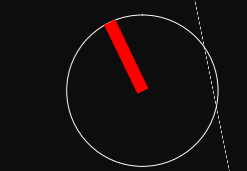
3 KAT

M 1:200

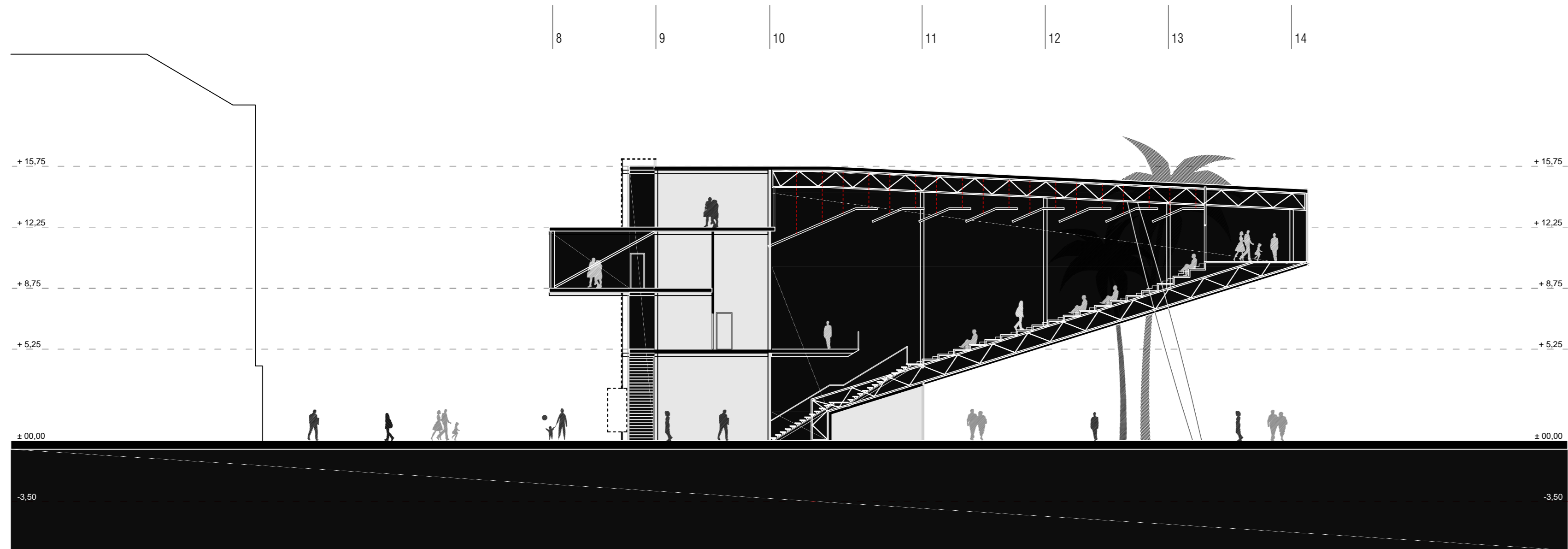
KROV

M 1:200

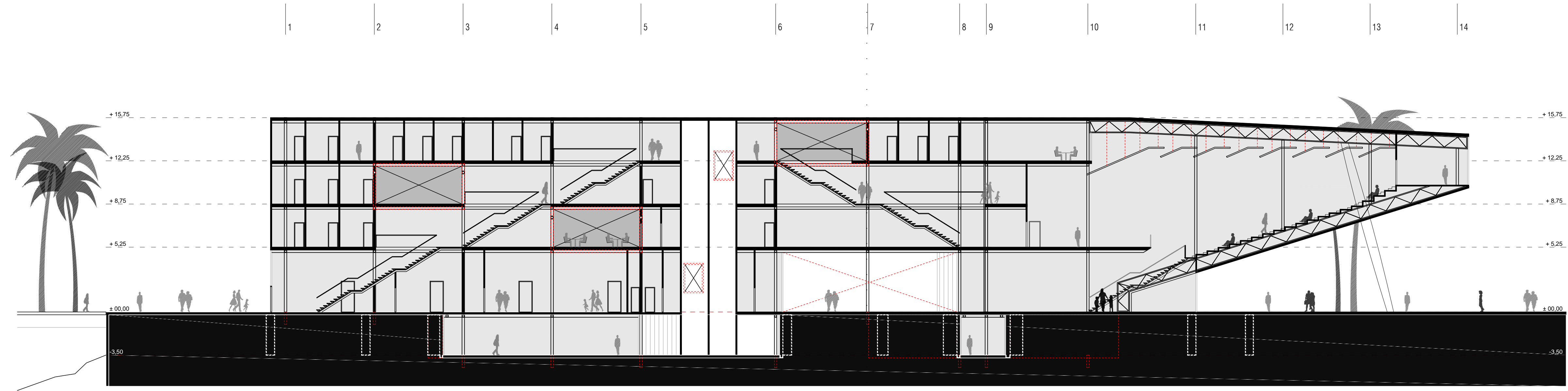

PRESJEK A-A

M 1:200

PRESJEK B-B

M 1:200

PRESJEK C-C

M 1:200

1 2 3

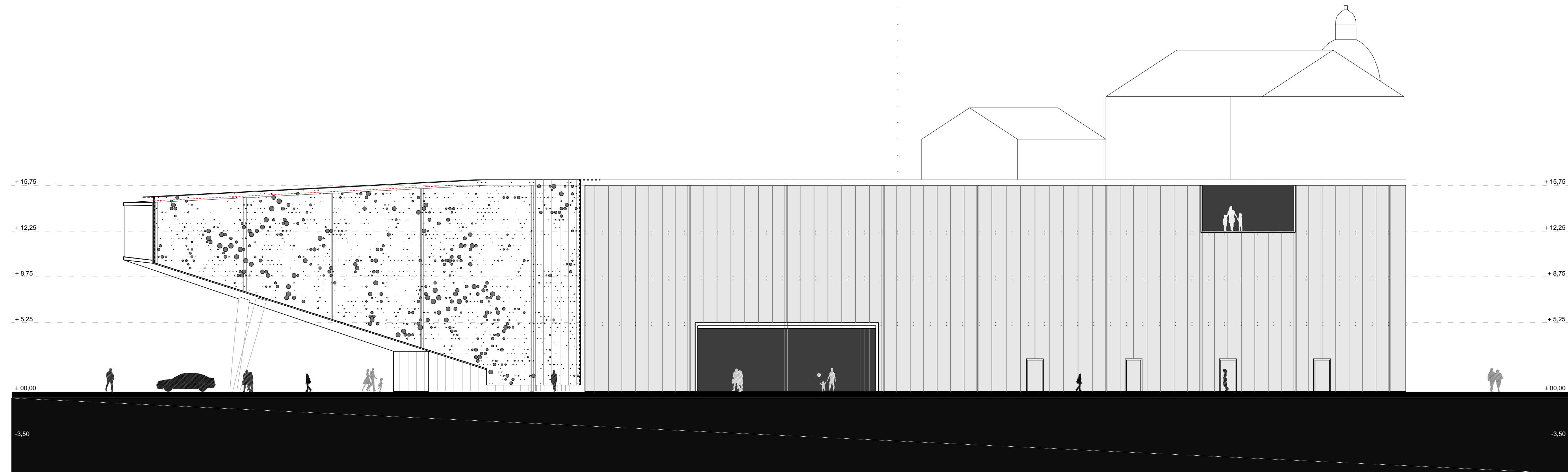
0 5 10m

PRESJEK D-D

M 1:200

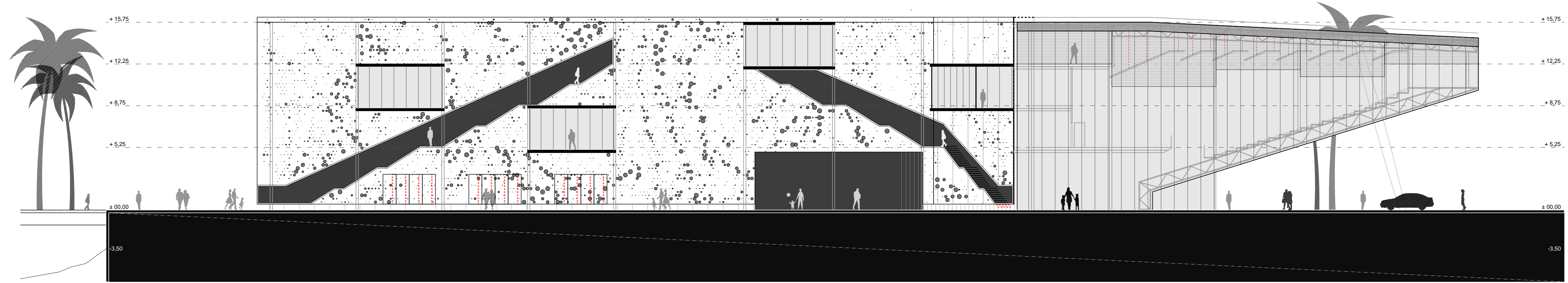

SJEVERNA FASADA

M 1:200

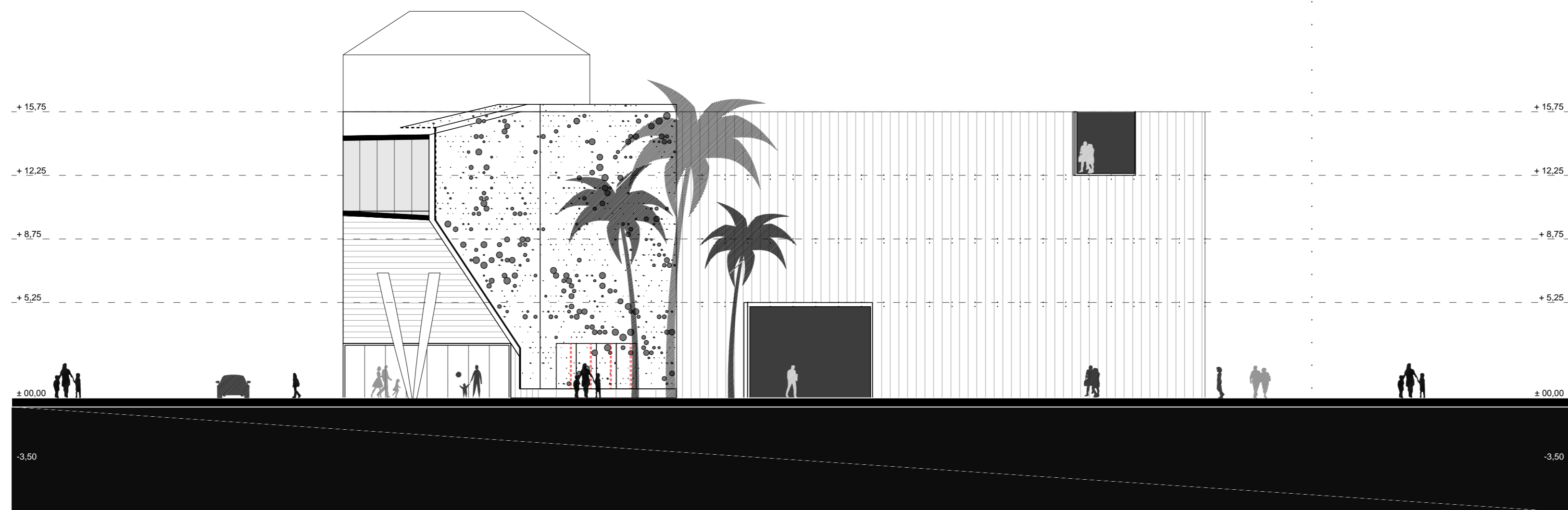

JUŽNA FASADA

M 1:200

ISTOČNA FASADA

M 1:200

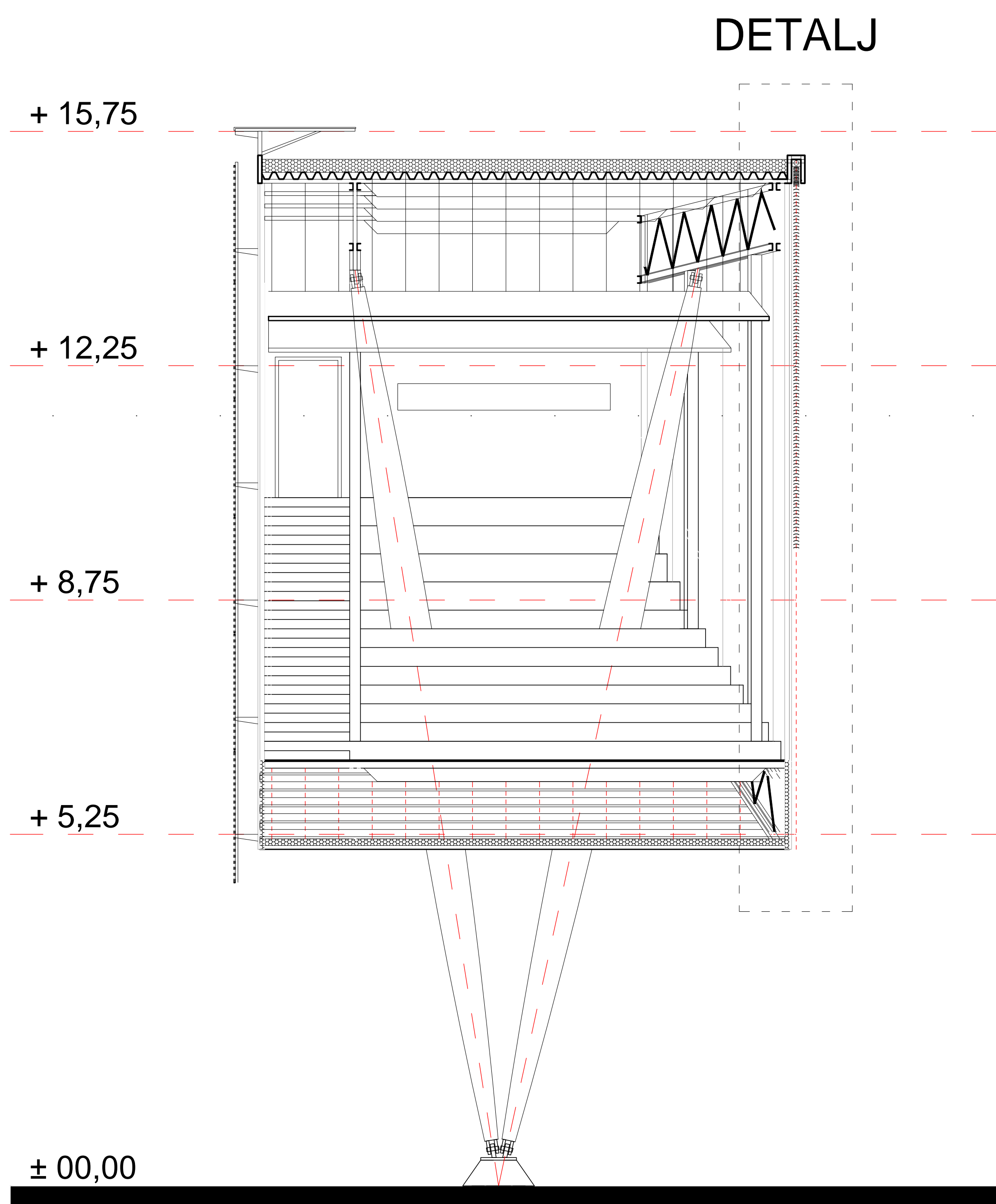
ZAPADNA FASADA

M 1:200

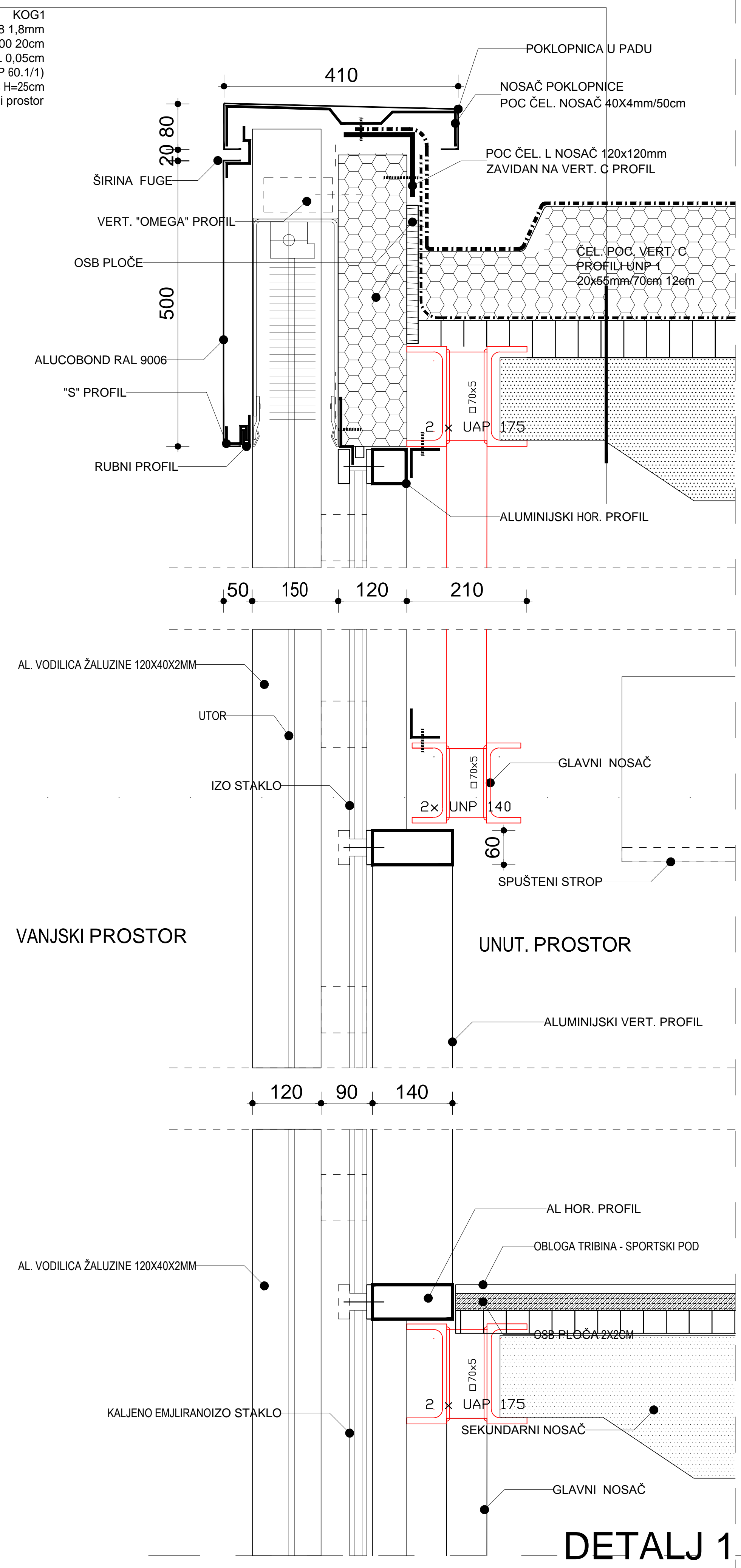

KOG1
H.I. TPO kao SARNAFIL TS 77-18 1,8mm
T.I. kao Tervol DDP 100 20cm
parna brana PE-AL 0,05cm
čel. plastificirani trapezni lim (kao THYSSEN KRUPP 60,1/1)
čel. "I" nosač H=25cm
zračni prostor

DETALJ

PRESJEK M 1:50

DETALJ 1:5

ETAŽA +1

7. Servisna zona/kom.....	95 m2
9. Sastanci	39 m2
10. Pozornica	66 m2
11. Turist. agencije	210 m2
12. Predavaonica	45 m2
13. Knjižnica	45 m2
14. Odmor/caffe	49 m2
15. Sanitarije	30 m2
16. Garderobe	37 m2
.....	
UKUPNO NETTO	616 m2
BRP	708 m2

ETAŽA 0

0. Trijem	268 m2
1. Ulaz/ hall	127 m2
3. Caffè	161 m2
2. Info zona	12 m2
4. Prodaja karata.....	12 m2
5. Pošta/banka	45 m2
6. Suvenirnica.....	58 m2
7. Servisna zona/kom.....	73 m2
.....	
UKUPNO NETTO	756 m2
BRP	869 m2

ETAŽA -1

15. Sanitarije	45 m2
27. Atrij	451 m2
28. Izložbeni prostor	784 m2
29. Velika predavaonica.....	120 m2
30. Spremište muzeja	66 m2
.....	
UKUPNO NETTO	1466 m2
BRP	1685 m2

ETAŽA +2

7. Servisna zona/kom.....	102 m2
8. Pristup gledalištu	32 m2
9. Sastanci	39 m2
10. Pozornica/zr.pr.....	0 m2
11. Turist. agencije	118 m2
12. Predavaonica	45 m2
14. Odmor/caffe	73 m2
15. Sanitarije	30 m2
17. Tur. vodiči	92 m2
18.19. Ambulanta	45 m2
20. Odmor	29 m2
21. Gledalište	102 m2
.....	
UKUPNO NETTO	707 m2
BRP	813 m2

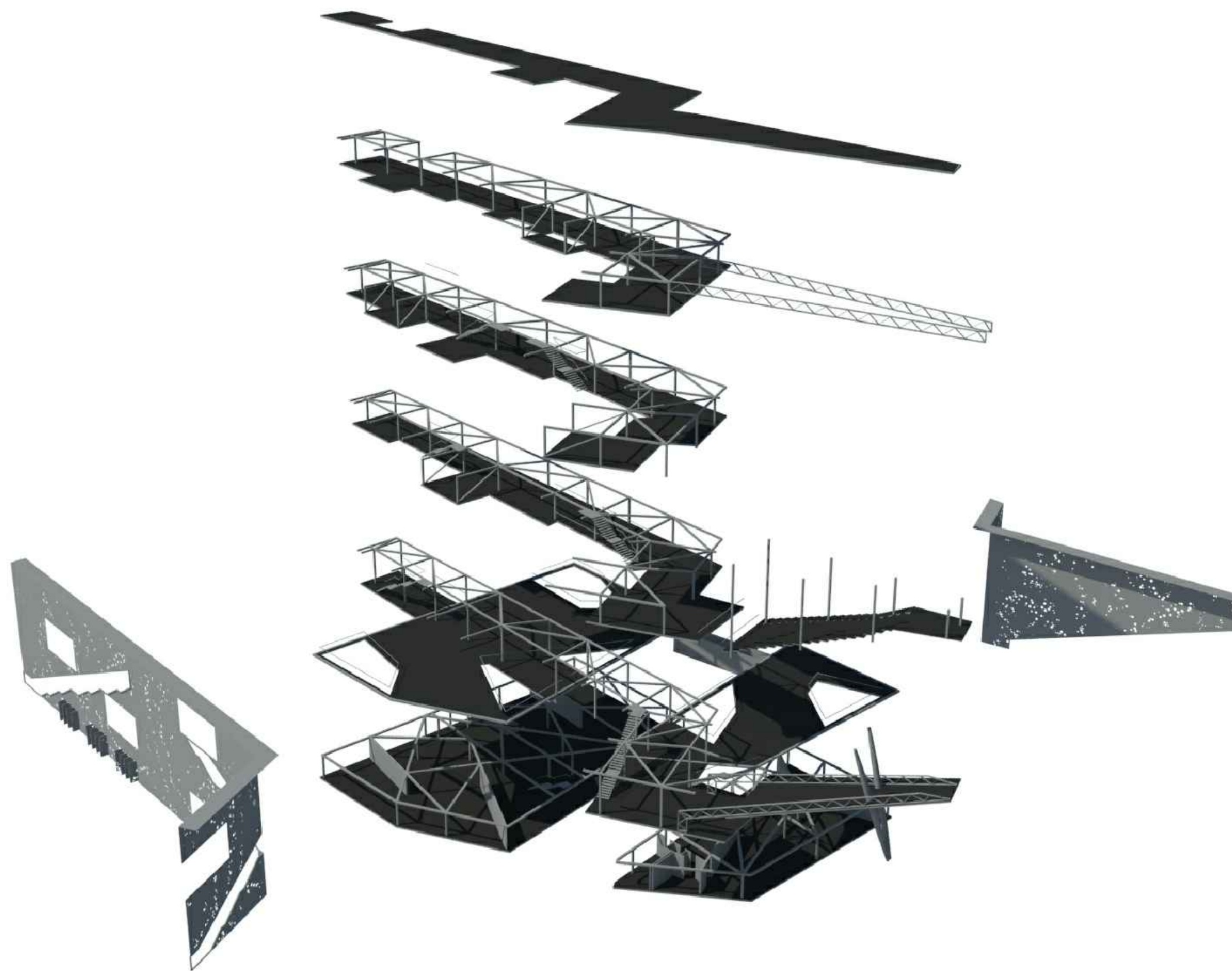
ETAŽA +3

7. Servisna zona/kom.....	108 m2
8. Pristup gledalištu/zr.pr.....	0 m2
10. Pozornica/zr.pr	0 m2
15. Sanitarije	30 m2
21. Gledalište/zr.pr.....	0 m2
22. Vidikovac	32 m2
23. Restoran	132 m2
24. Terasa	22 m2
25. Restoran/kuhinja	182 m2
26. Dnevni boravak	59 m2
.....	
UKUPNO NETTO	562 m2
BRP	813 m2

SVEUKUPNO

.....	
SVEUKUPNO NETTO	4.107 m2
SVEUKUPNO BRP	4.723 m2

ISKAZ POVRŠINA

AKSONOMETRIJA

RENDERI

RENDERI

RENDERI

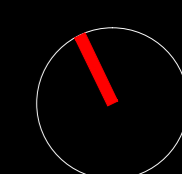
ZAHVALA

mentoru E. Šverku, komentoru Saši Begoviću,
Ani, Tati ,Mami, Šimi i Ivani na potpori

1. Ulaz/hall
2. Info zona
3. Caffe
4. Prodaja karata
5. Pošta/Banka
6. Suvenirnica
7. Servisna zona /vertikalna kom.
8. Ulaz u dvoranu
9. Sastanci
10. Pozornica
11. Turist. agencije, rent a car, rent a boat...
12. Predavaonica
13. Knjižnica
14. Odmorište/caffe
15. Sanitarje
16. Garderoba
17. Turistički vodiči
18. Ambulanta
19. Čekaonica
20. Odmor
21. Gledalište
22. Vidikovac
23. Restoran
24. Terasa
25. Kuhinja+restoran
26. Dnevni boravak
27. Atrij
28. Izložbeni prostor
29. Velika predavaonica
30. Spremište muzeja

--- VODENA BRANA

PODRUM

